

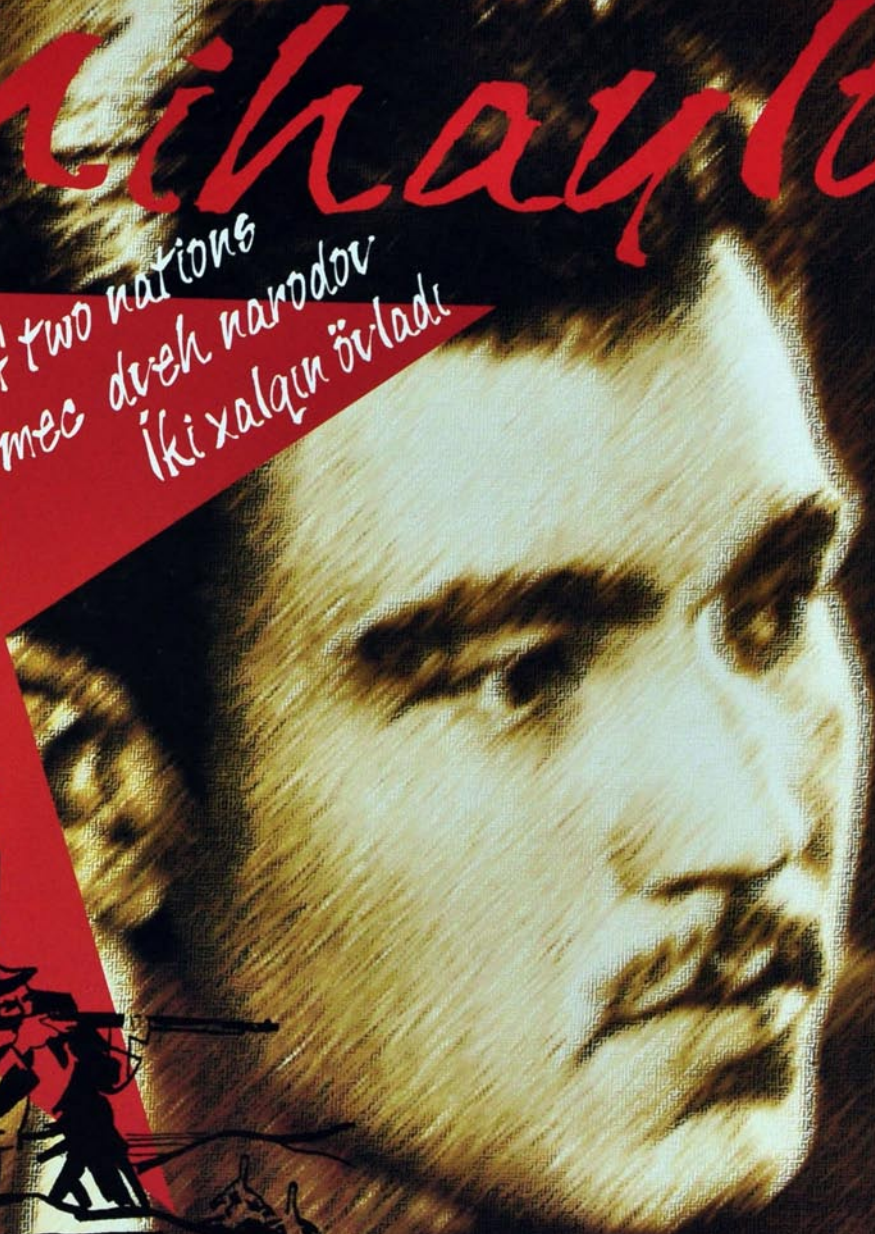
Mikaylo

Descendant of two nations

Potomec dveh narodov

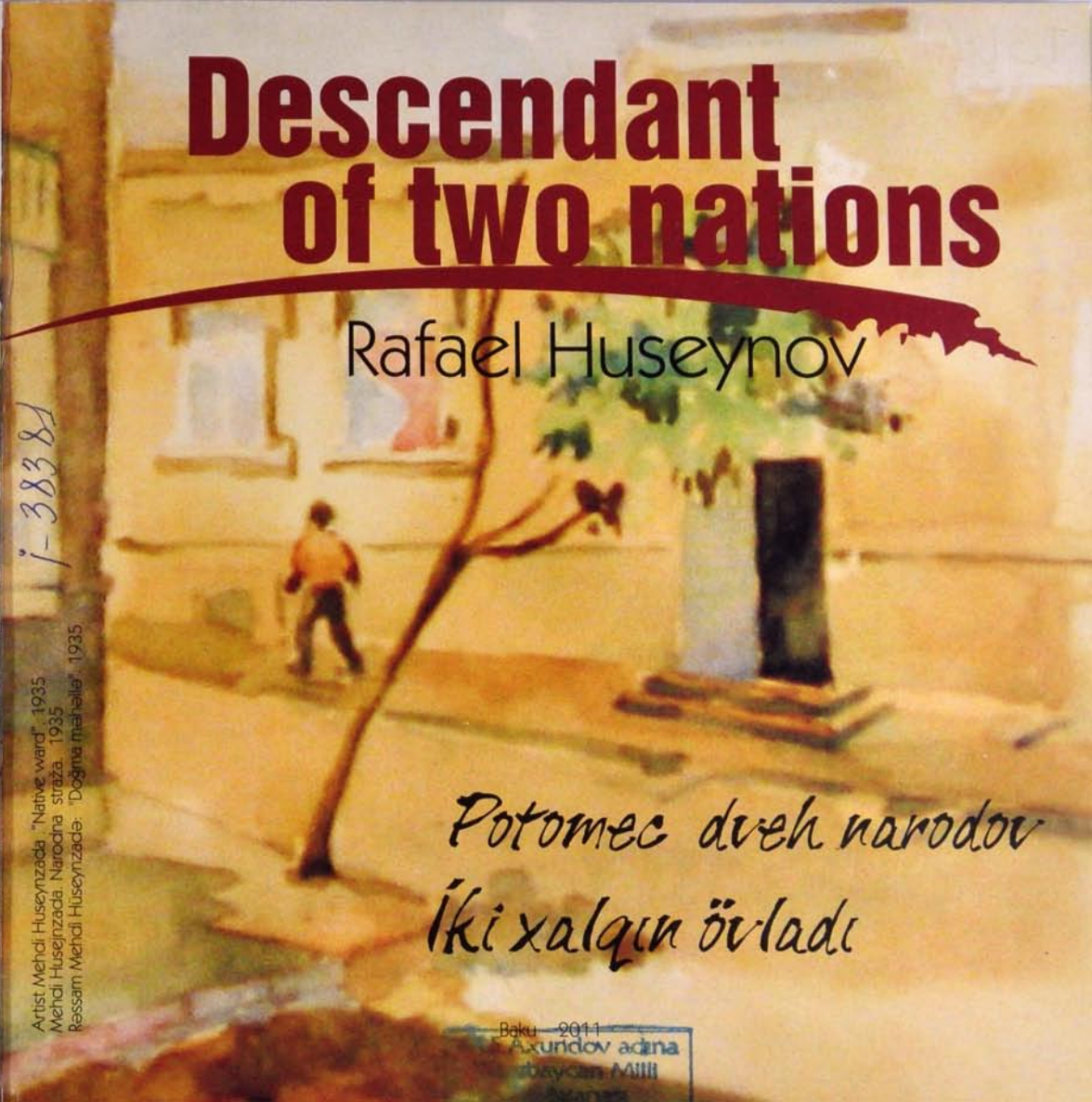
İki xalqın övladı

Rafael Huseynov

Çepovan village of the time of Mikhaylo. Envelope issued in 1939.
Çepovan v çasu Mihajla. Razglednica, izdana 1939.
Mikaylo vaxtlarının Çepovani. 1939-cu ildə buraxılmış açıqca

Descendant of two nations

Rafael Huseynov

İ-38381

Artist Mehdi Hüseynzadə "Native ward", 1935
Mehdi Hüseynzadə "Narodna straža", 1935
Rəssam Mehdi Hüseynzadə: "Doğma məhəllə", 1935

*Potomec dveh narodov
İki xalqın övladı*

Baku - 2011

Axundov adına
Azərbaycan Milli

Descendant of two nations

He was not created for wars, bloody battles. He was capable artist, poet with tender spirit and musical sensation skillfully playing tar, as a polyglot had particular talent, and he was a hopeful philologist. In 1941 he was 23 and the years standing ahead were smiling to him.

There is such a sorrowful saying that truth is the first victim of war.

The second world war embraced also Mehdi Huseynzada, Azerbaijani young man with romantic spirit in the very start of his life path and he was unlucky to become neither artist, nor scholar, neither interpreter nor literary critic. The statistics remaining from this Azerbaijani young man, who came to the world to add beauties to beauties and to create, became related with exploding, destroying, destructing, making diversions.

He was exploding, destroying, destructing, murdering, and making diversions in order to favor human beings with freedom, peaceful life, and happiness. The humanity was to be released from plague of fascism and Mehdi Huseynzada-Mikhaylo sacrificed his young life to this aim.

Taking into account the particular capabilities of Mehdi, his unique skill (in the Soviet space) of fluently speaking several languages, his well-known capability in the capacity of actor, his origin (Mehdi was a son of Hanifa Huseynov, head of Baku city militia who gained big fame in combating gangsters) and having trained him with one-year special course Mehdi was sent to the main front. The almighty eyes of state noticed him with his other fellow students still since his student years at Leningrad Institute of Foreign Languages. Mehdi had features of genuine scout.

At the moment when the 4th office on reconnaissance and diversion of USSR People's Commissariat for Internal Affairs was established in the territories under occupation over 7 thousand scouts and saboteurs had been officially enlisted. After establishment of the 4th office these activities were more continuously and systematically conducted, thousands of new scouts supplemented the rows of reconnaissance.

Mehdi Huseynzada was a commander of mortar platoon in the battle at Stalingrad in Stalingrad.

In August of 1942 he was already in the opposite front among Germans.

In the official documents of Soviet Army he was considered to be dead. Actually he was alive. In the fall of 1942 he wrote to his sister that "it is my last letter". Notwithstanding he didn't go into details he already knew that he wouldn't be able to contact his dears. He was going from one confidential task to another.

And Mehdi Huseynzada stands before Germans together with other soviet soldiers taken captive.

He is suggested to cooperate as well as activate within Azerbaijani legion created by Germans. He agrees. Initially he is sent to Berlin to get 3 months qualification courses of German language. While his activeness and skills becomes visible he is more relied. Mehdi Huseynzada is sent to the town of Shtrens for forming 162nd

Documents by Mehdi Huseynzada Mikhaylo
Mehdi Huseynzada Mihajlovi dokumenti
Mehdi Huseynzada Mixaylonun sənədləri

Turkestan division of Wehrmacht in April of 1943. He launches his activities in the capacity of German officer at the unit 1-TS with mission of propaganda and contra-intelligence operating at the headquarters of 314th regiment of the above-mentioned division.

Marshal J.K. Jukov, who commanded Soviet Army during World War II and was among the first to put his signature to the victory in his book entitled "memories and thoughts" discloses a lot of unknown secrets of war time, when enlisting the names without "etc." notes concretely 19 persons who has lead confidential activities behind enemy thus transmitting valuable information to Center. One of them was Azerbaijani Mehdi Huseynzada.

Afterwards when actively fighting Germans having escaped them Mehdi-Mikhailo was frequently appearing in the uniform of German officer.

Notwithstanding this provides certain information about the heroism manifested by Mehdi we yet don't know anything about the unprecedented service done by Mehdi Huseynzada in the nest of fascists, directly inside them as well as the valuable information transmitted to the soviet side within the period he had been acting like genuine German officer. For doing it one should penetrate very deep the archives of soviet and German military reconnaissance.

January of 1944. Partisan Mikhailo together with his associates seizes enemy's topographical maps. In February dressed in German uniform enters German barracks, mines the fire extinguishing devices and flees, in a little while the building goes upside down due to the explosion. On April 2 of that year Mikhailo explodes the cinema house in Villa Opchina near Trieste. 80 persons dies, 40 out of nearly 110 German officers and soldiers lose their lives in hospital. Nevertheless a few days later explodes soldier-house "Soldatenheim" situated in Via Gega Street in Trieste. The events taking place one after the other and causing big human losses exhausts fascists to such extent that their hysterics gets on media pages, newspaper "Il-Pikkolo" of Italian fascists issues a separate article entitled "Terrorist attack to German soldier-house": "Yesterday, on Saturday communist elements made terrorist attempt upon "German soldier barracks", it caused a murder of some German soldiers and several Italian citizens".

Not waiting for the cool down of this shock Mikhailo explodes the goods-van consisting of 24 carnages belonging to German fascists.

Afterwards another operation gasoline storehouse ruins by fire due to the horrible explosion, another operation the restaurant full of fascists turns to ruins; another operation explosion in German ammunition depot makes shudder around; another operation Mikhailo dressed in German officer making technical service is in the territory of German airdrome. Having made service he leaves the territory and in a little while mines fixed for the definite time of explosion start to run 2 planes, 25 auto-cars is blown up in a moment; another operation Mikhailo is again dressed in German officer. This time he is the prison camp in Udinese, Italian city. He has just two assistants. Having disarmed guards they release 700 prisoners. 147 out of them were soviet soldiers and officers, the rest were military men and civilians taken captive from other countries.

Despite the fact that the liberation operation was carried out solely by Mikhailo and his two associates, being unable to comprehend it anyway the opposite side through the spread information on the incident much more complicates the myth on Mehdi Huseynzada and partisans created by him. The next day regarding the incident the radio of fascists informs that as if the number of those who had assaulted the prison camp was over 3 thousand.

Were the Germans so stupid that they couldn't seize Mikhailo who was perpetrating so many diversions one after other? No, they were not. They were fairly prudent, accurate and insidious. One of the major advantages of Mikhailo was his deep familiarity with Germans, their military and reconnaissance technologies and stroke them through their own weapon.

Mehdi had strong ability of inspiring and convincing his interlocutor of the most incredible things. Azerbaijani artist Ogtay Sadigzada who celebrated his 90 years in 2011 and has studied with Mehdi at Baku art School in 1930-s recalls that once upon Mehdi came to school and said in excitement that the location of Maiden Tower is being changed. Everybody got surprised. For what reason should the rare monument aging over millennium with the height of over 28 meters be replaced? Mehdy continued in anxiety: "Yes, it is being moved to Azneft square which has more space in order to be more noticeable. Everyone quickly rose up and wanted to start off.

The face expression of Mehdi was suddenly changed and he laughed: "I am kidding. Do you believe that one can shake such a huge monument?"

The fate of scout is so. Sometimes their most magnificent braveries become unknown to the masses. It is frequent practice that the most skillful scouts have been awarded confidentially. They were awarded supreme state rewards and people were not ware of that. Each person needs to be proud and demonstrate his successes to others. Scouts are those who aspire not for fame but for outcome.

The war is over and Mehdi Huseynzada as if is forgotten. Actually, his family received letter of his death in 1942. The only person his aunt who provided him maternity following the death of his parents couldn't believe in Mehdi's death thus waiting for his coming every day. She met the soldiers turning back from the front and asked about Mehdi from each of them.

Polmiro Tolyatti, chairman of Italian Communist Party (1893-1964), one of the leaders of antifascist movement in Italy together with Mikhailo in 1944 who had been invited as a guest to the 19th congress of Communist party of Soviet Union in 1952 informs Iosif Stalin (1879-1953) of the unprecedented braveries manifested by some Mikhailo, partisan of Caucasian origin together with his associates from Italy and Yugoslavia during war time. Stalin instructs proper bodies to investigate this issue.

Some times later Yugoslavian President Iosif Broz Tito (1892-1980) who personally lead partisan movement against German and Italian fascists in war period and knew Mikhailo very well presents rare documents and data about the heroism of Mikhailo to Kremlin.

The return of Mehdi was initiated in such way.

And only in 1957 after long term confidence Mehdi Huseynzada shows up and 12 years later the end of the war is deserved the title of Hero of Soviet Union. This was the most supreme reward of the Soviet Union. For the braveries demonstrated at war time 11657 persons were awarded Gold Star of Hero, 3051 out of them posthumously. The last person from these persons is Mikhaylo.

Mehdi Huseynzada-Mikhaylo perished in the fall of 1944, the war ended in the spring of 1945. Mikhaylo didn't witness the end of the war, so war will never be over for him. He will be always continuing his fight. Through his invincible spirit and the image of hero he will serve always example thus supporting those fighting evil and devil.

His wonderful indicator boards belonging to 1920-1930, the years of his teenage and early youth remained. Those, at times studying with Mehdi at Art School and eventually becoming well-known artists confessed: "He was the most capable one among our fellow students".

The memory drawings by Mehdi make us think had he survived so many unrepeatable boards, precious pearls of art could have been given birth by him! So many valuable poetic books purling with sincere feeling and music could have been written! So much literary work through his capable pen and fluent style could have been translated form French, German, Italian, Spanish, Slovenian, and Russian!

A book published in Baku and the front cover of which was drawn by Mehdi in 1936 still remains. It is a book entitled "On battlerways" by young writer Abdulla Farug. He also perished at war. And so many such ways giving hope for tomorrow have been broken off!

Today Azerbaijani parents with great pleasure name their children Mehdi wishing that their descendants will grow brave, steadfast, fighting like Mehdi not avoiding the hardest tests of life, this name will support them and each moment they realize the responsibility of their name in high respect.

Mehdi Huseynzada had left for the front as a son of one people and as one among millions. He returned to his Motherland as a pride of millions and a son of two nations thus turning to monument. Not his Motherland but to his Motherlands! Mehdi Huseynzada – Mikhaylo who became monument in Baku, his city of birth, in the village of Novkhany, his place of childhood, in Nova-Goritsa-Slovenia where he was buried and always fed by love is always in vision as alive.

Nova Gorica didn't exist yet at the time when Mikhaylo lost his life, but there was Gorizia. It is as if Destiny, completing its script, by the hand of history has created Nova Gorica apart from Gorizia, thus bringing together by consonance, as well as by meaning, beginning of Mehdi's way Novkhany and the place where the way ended.

This heroic man Mehdi of Azerbaijanis, Mikhaylo of Slovenes through his short and bright life like lightning has laid unbreakable foundation of the everlasting unity between Azerbaijani and Slovenian peoples.

If two nations have joint descendant whom they recall with constant gratitude, which bridge of amity and brotherhood can be stronger than this!

Indicator boards describing the scout life of Mehdi Huseynzada drawn by Azerbaijani celebrated artist Ogtay Sadigzade, school-mate of Mehdi Huseynzada at Baku Art School:

"Mikhaylo dressed in uniform of German officer among enemies"

Panoji z risbami znanega azerbajdzanskega umetnika Ogtaja Sadigzade, ki je bil sošolec Mehdi Huseynzade na Umetniški srednji šoli v Bakuju in prikazujejo izvidniško delovanje Mehdi Huseynzade. Mikhajlo, oblečen v uniformo nemškega oficirja med sovražniki

Mehdi Huseynzade ilə Bakı Rəssamlıq məktəbində birgə oxumuş Azərbaycanın görkəmli rəssamı Oqtay Sadıqzadənin Mehdi Huseynzadənin kəşfiyyətçi həyatını təsvir edən tabloları:
"Mikhaylo alman zabit geyimində düşmənlər arasında"

"Final battle"
Zadnja bitka
"Axirnci döyüşü"

Potomec dveh narodov

Ni bil ustvarjen za vojne, krvave bitke. Bil je sposoben umetnik, pesnik nežnega duha, z občutkom za glasbo, spretno je igral glasbilo tar. Bil je talentiran za jezike in želel je postati jezikoslovec. Leta 1941 je bil star 23 let in pred njim je bila lepa prihodnost.

Obstaja žalosten rek, ki pravi, da je resnica prva žrtev vojne.

Drugo svetovno vojno je na samem začetku svoje življenjske poti občutil tudi Mehdi Husejnzada, azerbajdžanski mladenič z romantičnim duhom, ki ni imel sreče, da bi postal umetnik, učenjak, prevajalec ali literarni kritik. Življenje tega azerbajdžanskega mladeniča, ki je prišel na svet zato, da bi ga polepšal in da bi ustvarjal, je postalo povezano z eksplozijami, uničenjem, rušenjem, diverzijo.

Razstreljeval je, uničeval, rušil, moril in delal diverzantske akcije, da bi ljudem omogočil svobodo, življenje v miru in srečo. Človeštvo je bilo treba rešiti kuge fašizma in Mehdi Husejnzada – Mihajlo je žrtvoval svoje mlado življenje, da bi dosegel ta cilj.

Za sovjetske razmere je imel Mehdi nekaj posebnih vrlin – tekoče je govoril več jezikov, imel je smisel za igro, bil je imenitnega porekla (Mehdi je bil sin Hanifa Husejnova, vodje milice v mestu Baku, ki si je pridobil veliko slavo v boju proti kriminalu). Po enoletnem posebnem usposabljanju je bil Mehdi poslan na fronto. Vsemogočne oči državnih organov so ga opazile skupaj z njegovimi študentskimi kolegi že v letih študija na leningrajskem Inštitutu za tuje jezike. Mehdi je imel prave lastnosti za izvidnika.

Ko je bil za okupirano ozemlje ustanovljen 4. urad za izvidništvo in diverzijo ZSSR Ljudskega komisariata za notranje zadeve, je bilo vpoklicanih več kot 7000 izvidnikov in saboterjev. Po vzpostavitvi 4. urada so bile te dejavnosti bolj redno in sistematično izvajane, na tisoče novih izvidnikov je vstopalo v te vrste.

Mehdi Husejnzada je bil poveljnik "vodča smrti" v bitki za Stalingrad Avgusta leta 1942 je bil že na nasprotni fronti – med Nemci.

V uradnih dokumentih sovjetske armade je bil štet za mrtvega, čeprav je bil živ. Jeseni leta 1942 je pisal svoji sestri, da "to je moje zadnje pismo". Čeprav se ni spuščal v podrobnosti, je že vedel, da ne bo mogel imeti stikov s svojimi dragimi. Zaupne naloge je opravljal eno za drugo.

In Mehdi Husejnzada stoji pred Nemci, skupaj z drugimi ujetimi sovjetskimi vojaki.

Predlagali so mu, da bi sodeloval in se vključil v azerbajdžansko legijo, ki so jo ustanovili Nemci. Strinjal se je. Sprva so ga poslali v Berlin na trimesečni tečaj nemškega jezika. Medtem so opazili, da je zelo sposoben, zato je pridobil njihovo zaupanje. Mehdi Husejnzade so poslali v mesto Shtranz, da bi v aprilu leta 1943 formiral 162. turkestansko divizijo Wehrmachta. Službo je nastopil s činom nemškega oficirja na sedežu 314. polka te divizije v enoti 1-TS z nalogo propagande in protiobveščevalnih akcij.

Maršal J.K. Jukov, ki je med drugo svetovno vojno poveljeval sovjetski armadi in je bil med prvimi, ki so podpisali zmago, v svoji knjigi z naslovom Spomini in misli razkriva veliko neznanih skrivnosti iz časa vojne, konkretno navaja 19 oseb, ki so vodile zaupne dejavnosti za sovražnikovim hrbtom in tako centru posredovale dragocene informacije. Eden od njih je Azerbajdžanec Mehdi Husejnzade.

Ko se je po pobegu od Nemcev proti njim aktivno bojeval, se je Mehdi – Mihajlo pogosto pojavljal v uniformi nemškega oficirja.

Ne glede na vse nam to kaže nedvomno junaštvo Mehdi Husejnzade. Čeprav nič ne vemo o tem, kakšne naloge je opravljal v samem fašističnem gnezdu niti katere dragocene informacije je posredoval sovjetski strani v času, ko je deloval kot nemški oficir, je bila njegova vloga izjemna. Da bi pridobili te informacije, bi se morali poglobiti v sovjetske in nemške vojaške arhive.

Januar 1944. Partizan Mihajlo si je skupaj s sodelavci prilastil sovražnikove topografske karte. V februarju je oblečen v nemško uniformo vstopil v nemško vojašnico, miniral gasilne naprave in zbežal. Kmalu nato se je stavba zaradi eksplozije porušila. 2. aprila istega leta je Mihajlo razstrelil kinodvorano na Opčinah pri Trstu. Umrlo je 80 oseb, 40 od skoraj 110 nemških častnikov in vojakov je umrlo v bolnišnici. Nekaj dni kasneje je eksplodiral vojaški dom Soldatenheim v ulici Ghega v Trstu. Dogodki, ki so se vrstili eden za drugim in povzročali velike izgube, so izčrpavali fašiste v tolikšni meri, da se je njihova histerija odražala na straneh medijev; časopis italijanskih fašistov Il Piccolo je objavil poseben članek z naslovom Teroristični napad na nemški vojaški dom: "Včeraj, v soboto, so komunistični elementi izvedli poskus terorističnega napada na "nemško vojašnico," ki je imel za posledico smrt nekaj nemških vojakov in več italijanskih državljanov." Mihajlo ni čakal, da bi si opomogli od tega šoka, kmalu je razstrelil še vlakovno kompozicijo 24 vagonov, ki je bila last nemških fašistov.

Sledila je vrsta operacij: eksplozija je raznesla skladišče bencina; razneslo je restavracijo, polno fašistov; eksplozija je uničila nemško skladišče streliva. Mihajlo je preoblečen v nemškega častnika na vojaškem letališču uničil 2 letali in 25 avtomobilov. V naslednji operaciji je Mihajlo skupaj še z dvema tovaršema razorožil stražarje v taborišču v Vidmu in osvobodil 700 zapornikov. Med njimi je bilo 147 sovjetskih vojakov in

častnikov, ostali so vojaki in civilisti, ki so bili ujeti v drugih državah. Nemci niso dojeli, da so to operacijo izpeljali le Mihajlo in njegova dva sodelavca. Vestí o drznem partizanskem podvigu v Vidmu so le še bolj in bolj gradile mit o Mehdi Husejnzadi in partizanih. Naslednji dan po akciji je fašistični radio poročal, da je bilo število tistih, ki so napadli taborišče, več kot tri tisoč.

So bili Nemci res tako nesposobni, da niso mogli prijati Mihajla, ki je izvajal številne diverzantske akcije? Vsekakor ne. Bili so dokaj natančni, previdni in zahrbtni. A velika prednost Mihajla je bilo njegovo dobro poznavanje Nemcev, njihove vojaške in izvidniške tehnologije. Proti njim se je torej boril z njihovim lastnim orožjem.

Mihajlo je imel veliko sposobnost navdušiti in prepričati svojega sogovornika tudi v najbolj neverjetne zgodbe. Ogtaj Sadigzada, azerbajdžanski umetnik, ki je leta 2011 praznoval svojo 90-letnico in je v tridesetih letih skupaj z Mehdi Husejnzadom obiskoval umetniško šolo v Bakuju, se spominja, kako je nekoč Mehdi v šoli razburjeno povedal, da so prestavili Deviški stolp. Vse je ta novica presenetila. Zakaj le bi ta 28 metrov visok in starodavni spomenik prestavili na drugo mesto? Mehdi je vžičeno dalje razlagal, da so spomenik premaknili na večji trg Azneft zato, da bi bil bolj opazen. Vsi prisotni so hitro vstali, da bi si šli ogledat to čudo.

Nato pa je Mehdi nenadoma spremenil izraz na obrazu in s smehom povedal: "To je bila samo šala. Ali ste res mislili, da lahko kdo premakne tako ogromen spomenik?"

Usoda izvidnikov je takšna, da včasih tudi njihova najpogumnejša dejanja ostanejo zakrita množicam. Pogosto se dogaja, da so bili najbolj sposobni izvidniki nagajeni v tajnosti. Odlikovani so bili z najvišjimi državnimi nagradami, vendar javnost o tem ni vedela ničesar. Vsak posameznik mora biti ponosen in dokazati svoj uspeh drugim. Izvidniki so tisti, ki si prizadevajo za rezultat in ne za slavo.

Ko je bilo vojne konec, se je zdelo, da je Mehdi Husejnzade pozabljen. V resnici je njegova družina prejela pismo z vestjo o njegovi smrti že leta 1942. Samo njegova teta, ki je zanj skrbela po smrti staršev, ni verjela temu sporočilu in je vsak dan čakala njegov prihod. Srečevala je vojake, ki so se vračali s fronte, in jih spraševala po Mehdi Husejnzadi.

Palmiro Togliatti (1893-1964), generalni sekretar Italijanske komunistične partije, je bil skupaj z Mihajlom v letu 1944 eden izmed vodij antifašističnega gibanja v Italiji. Ko je bil leta 1952 povabljen kot gost na 19. Kongres komunistične partije Sovjetske zveze je Josipu Stalinu (1879-1953) poročal o izjemno pogumnih dejanjih nekega Mihajla, partizana kavkaškega porekla, skupaj s tovariši iz Italije in Jugoslavije v vojnem času. Stalin je naročil ustreznim organom, da zadevo raziščejo.

Nekoliko kasneje je jugoslovanski predsednik Josip Broz Tito (1892-1980), ki je med vojno osebno vodil partizansko gibanje proti nemškim in italijanskim fašistom in je dobro poznal Mihajla, v Kremlju predstavil nekatere dragocene dokumente in podatke o Mihajlovih junaštvih.

Stem je bil Mehdi rešen pozabe.

Šele leta 1957, kar dvanajst let po koncu vojne, je bil Mehdiju Husejnzadi podeljen naziv heroj Sovjetske zveze, najvišje častno odlikovanje Sovjetske zveze. Za junaštva v vojnem času je bilo 11657 posameznikov odlikovanih z zlato zvezdo heroja, od tega 3051 oseb posthumno. Med temi je bil tudi Mihajlo.

Mehdi Husejnzada – Mihajlo je umrl jeseni leta 1944, vojna se je končala spomladi leta 1945. Mihajlo ni bil priča zaključku vojne, tako da se ta zanj nikoli ni končala. Njegov boj se nadaljuje. Njegov nepremagljivi duh in podoba heroja bosta vedno vzor in opora tistim, ki se borijo proti zlu.

Ohranila so se njegova umetniška dela, ki so nastajala v njegovih najstniških in zgodnjih mladostniških letih med 1920 in 1930. Mehdijevi sošolci na Umetniški srednji šoli v Bakuju, ki so kasneje postali uveljavljeni umetniki, priznavajo, da je bil Mehdi najbolj sposoben učenec.

Ohranjene Mehdijeve risbe pričajo, za kakšne umetniške bisere nas je prikrajšala njegova prerana smrt. Koliko izjemnih pesniških del bi lahko napisal in koliko izvrstnih prevodov literarnih del iz francoskega, nemškega, italijanskega, španskega, slovenskega in ruskega jezika izpod njegovega peresa bi lahko dobili.

Ostane nam še knjiga z naslovom Na bojnih poteh Abdulla Faruga, ki je bila izdana v Bakuju, katere naslovnico krasí Mehdijeva risba iz leta 1936. Tudi avtor te knjige je umrl v vojni. Koliko takih mladih upov je preminulo.

V Azerbajdžanu starši pogosto svoje sinove poimenujejo po Mehdiju z željo, da bi tudi njihovi potomci zrasi v tako pogumnega, neomajnega in bojevitega moža, kakršen je bil Mehdi. To ime naj bi jim bilo v oporo in hkrati naj bi se v vsakem trenutku zavedali odgovornosti tega imena.

Mehdi Husejnzada je odšel na fronto kot sin naroda tako kot tisoči in tisoči drugih. Ko se je vrnil domov, se je vrnil v dve domovini in ne le v eno. Postal je svetel zgled dvema narodoma in ponos za milijone ljudi.

Živ spomin na Mehdijsa Husejnzado Mihajlja ohranjajo spomeniki v Bakuju, njegovem rojstnem mestu, v vasi Novkhani, kjer je preživel otroštvo, in v Sloveniji v Čepovanu nad Novo Gorico, kjer je bil pokopan, ter spomeniki v Šempasu in na Vitovljah.

V času, ko je Mihajlo izgubil življenja, Nova Gorica še ni obstajala, bila samo Gorica. Kot da bi usoda hotela, da nastane Nova Gorica zato, da bi lahko v sozvočju in pomenu Mehdi povezal dve mesti. Novkhanj, kjer se je njegova pot začela in kraj, kjer se je njegovo življenje končalo.

Ta junaški mož, Mehdi za Azerbajdžance, Mihajlo za Slovence, je s svojim kratkim in svetlim življenjem postavil trdne temelje trajni enotnosti med Azerbajdžanci in Slovenci.

Le kakšna vez med dvema narodoma je lahko močnejša kot ta, da imata oba naroda skupnega prednika, ki ga častita in slavita.

İki xalqın övladı

O, müharibələr, qanlı savaşlar üçün yaranmamışdı. Mahir rəssam idi, incə ruhlı şair idi, zərif musiqi duyumu vardı, yaxşı tar çalırdı, poliqlot idi, əcnəbi dilləri öyrənməkdə xüsusi istedadı malik idi, ümidlər verən filoloq idi. 1941-ci ildə onun 23 yaşı vardı və qarşıda yaşanacaq illər, saysız arzular gülümsəyirdi.

Bela bir kədərli zərbül-məsəl var ki, müharibənin ilk qurbanı həqiqət olur.

İkinci dünya müharibəsi romantik ruhlı bu Azərbaycan gənci Mehdi Hüseynzadəni də həyat yolunun lap başlanğıcında ağışuna aldı və o, arzuladığı kimi nə rəssam, nə şair, nə alim, nə tərcüməçi, nə ədəbiyyatçı ola bildi. Dünyaya gözəlliklərə gözəlliklər artırmaq, qurub-yaratmaq üçün gəlmiş bu azərbaycanlı gəncdən yadigar qalan statistikalar partlatmaq, dağıtmaq, məhv etmək, təxribatlar törətməklə bağlı oldu.

O, milyonlarla insana azadlıq, dinc həyat, xoşbəxtlik bəxş etmək üçün partladı, dağıdı, öldürür, təxribatlar törədirdi. Bəşəriyyəti faşizm taunundan xilas etmək lazım idi və Mehdi Hüseynzadə – Mixaylo gənc ömrünü bu əməl yolunda qurban verdi.

Mehdinin xüsusi bacarıqlarını, o vaxtlar sovet məkanında az-az insanda təsadüf edilən bir neçə Avropa dilini mükəmməl bilmək qabiliyyətini, hələ məktəb illərindən dost-tanışlara yaxşı bəlli olan aktyorluq məharətini, elə həm də əslini-kökünü – qorxmaz bir şəxsiyyət, banditizmlə mübarizədə ad çıxarmış vaxtilə Bakı şəhərinin milis rəisi işləmiş Həniyə Hüseynovun oğlu olmasını nəzərə alaraq onu ön cəbhəyə 1 illik xüsusi hazırlıq keçəndən sonra göndərmişdilər. Dövlətin hər şeyi görənlərini gözəllərini onu hələ bir sıra başqa tələbə yoldaşları ilə yanaşı Leningrad Dövlət Xarici Dillər İnstitutunda təhsil aldığı çağlardan diqqətində saxlayırdı. Mehdi də əsl kəşfiyyatçı keyfiyyətləri vardı.

1942-ci il yanvar ayının 18-də SSRİ Daxili İşlər Xalq Komissarlığının işğal altındakı ərazilərdə kəşfiyyat və təxribat üzrə Dördüncü İdarəsi yaradılanda rəsmi siyahılarda 7 mindən artıq kəşfiyyatçı və təxribat ustası vardı. Dördüncü İdarə yaradıldıqdan sonra isə müharibənin sonunadək bu iş daha ardıcıl və sistemli şəkildə aparıldı, kəşfiyyatçıların sıralarına minlərlə yeniləri əlavə edildi.

Mehdi Hüseynzadə 1942-ci ildə Stalingrad döyüşləri zamanı minaatan vızvodunun – taqımının komandiri olmuşdu.

1942-ci ilin avqustundan sonra isə o, artıq əks cəbhədə – almanların sırasındadır.

Sovet Ordusunun rəsmi sənədlərində o, həlak olmuş sayılırdı. Həqiqətdə isə sağ idi. 1942-nin payızında bacısına yazmışdı ki, "bu, son məktubumdur". Demək, təfərrüatları açmasa da, artıq bilirmiş ki, daha onun əzizləri ilə əlaqə saxlamaq imkanı olmayacaq. O, məxfidən məxfi tapşırıq gətirdi.

Və Mehdi Hüseynzadə əsir düşən bir dəstə başqa sovet əsgərləriylə birgə almanların qarşısında dayanır.

Ona əməkdaşlıq etməyi, almanlara işləməyi, yaratdıqları Azərbaycan legionunun tərkibində fəaliyyət göstərməyi təklif edirlər. Razılıq verir. Onu əvvəlcə təkmilləşmə üçün 3 aylıq alman dili kursları keçməkdən ötrü Berlina yollayırlar. Çalışqanlıqını, fərasətini hiss etdikcə ona daha artıq etibar bəsləyirlər. Mehdi Hüseynzadə 1943-cü ilin aprelində vermaxtın 162-ci Türküstan diviziyasını formalaşdırmaqdan ötrü Ştrans şəhərinə göndərilir. Bu diviziyanın 314-cü polkunun – alayının qərargahındakı təbliğat və əks-kəşfiyyat vəzifəsi daşıyan 1-TS şöbəsində alman zabiti kimi xidmət edir.

İkinci dünya müharibəsində Sovet Ordusuna rəhbərlik etmiş, qələbəyə imza atanların ən həlledicilərindən olan marşal G.K.Jukov "Xatirələr və düşüncələr" adlı kitabında müharibə dövrünün bir çox naməlum sirlərini açır, adlar sadalayarkən "və sairə" yazmadan düşmən arxasında gizli fəaliyyət göstərmiş, Mərkəzə qiymətli məlumatlar ötürmüş konkret olaraq 19 nəfəri qeyd edir. Onlardan biri azərbaycanlı Mehdi Hüseynzadədir.

Sonralar almanlardan qaçaraq partizan hərəkatının fəal üzvü kimi mübarizələr aparanda da Mehdi-Mixaylo tez-tez alman zabiti mundirində faşistlərin arasında peyda olurdu.

Bu, Mehdi'nin qələbəməliyi haqqında müəyyən məlumatlar versə də, əsl alman zabiti olaraq fəaliyyət göstərdiyi dövrlərdə Mehdi Hüseynzadənin faşistlərin yuvasında, bilavasitə onların içində hansı misilsiz xidmətlər həyata keçirməsi, bu tərəfə hansı qiymətli məlumatlar ötürməsi ilə əlaqədar hələ ki təxminən heç nə bilmirik. Bundan ötrü sovet və alman hərbi kəşfiyyat arxivlərinin çox dərin qatlarına nüfuz etmək gərəkdir.

1944-cü ilin yanvarı. Partizan Mixaylo öz silahdaşları ilə düşmənə topoqrafik xəritələrini ələ keçirir. Fevralda alman zabiti geyimində almanların kazarmasına keçir, yangınsöndürən qurğular minalayaraq aradan çıxır və az sonra əsas bina partlayışdan darmadağın olur. Həmin il aprelin 2-də Mixaylo Triyest yaxınlığındakı Villa Opçinada kinoteatrı partladır. 80 nəfər yerindəcə ölür, 110 yaralı alman zabiti və əsgərindən 40-ı isə hospitalda həyatını itirir. Bundan bir neçə gün sonra isə Mixaylo Triyestdə, Via Qeqa küçəsində yerləşən əsgərlər evini – "Soldatenxeym"-i partladır. Dalbadal baş verən və böyük insan tələfatı ilə nəticələnən bu hadisələr faşistləri ələ girincədir ki, onların istehkama mətbuat səhifələrinə də çıxır, İtaliya faşistlərinin "Il-Pikkolo" qəzeti "Alman əsgərlər evinə terrorist həmlə" adlı ayrıca məqalə dərc edir: "Dünən, şənbe günü kommunist elementlər Triyestdə "Alman əsgər kazarmaları"na terrorçu qəsd etmiş, bu, bir sıra alman əsgərlərinin və bir neçə İtaliya vətəndaşının ölümünə səbəb olmuşdur".

Bu zərbənin şoku soyunmamış Mixaylo alman faşistlərinin 24 vaqon qoşulmuş yük vaqonunu partladır.

Sonra daha bir əməliyyat – benzin anbarı dəhşətli partlayışdan od-alova qərq olur; daha bir əməliyyat – faşistlərin toplaşdığı restoran xarabazara çevrilir, daha bir əməliyyat – almanların silah anbarındakı partlayış ətrafı lərzəyə salır; daha bir əməliyyat – hava limanına texniki xidmət göstərən alman zabiti qiyafəsində Mixaylo alman aerodromunun ərazisindədir. Xidməti yerinə yetirərək ərazidən uzaqlaşır və irəlincədən müəyyənləşdirilən partlayış müddəti olan minalar az sonra işə düşür – 2 təyyarə, 25 avtomashın bir anda göyə sovrulur; daha bir əməliyyat – Mixaylo yenə alman zabiti libasındadır. Bu dəfə faşistlərin İtaliyanın Udine şəhərindəki həbs düşərgəsindədir. Yanında vur-tut iki köməkçisi var. Mühafizəçiləri tərkisilah edib 700 əsiri azad buraxırlar. Onlardan 147-si sovet əsgər və zabiti, qalanları digər ölkələrdən faşistlərə əsir düşmüş

hərbçilər və mülki insanlar idi. Xilasetmə əməliyyatını Mixaylo vur-tut 2 nəfər silahdaşı ilə birgə yerinə yetirsə də, bunu heç cür əqlinə sığışdırıbilməyən qarşı tərəf hadisə barədə yaydığı məlumatla Mehdi Hüseynzadə və partizanlar haqqında ələ özünün qorxudan yaratmış olduğu mifi bir qədər də qələzləşdirir. Faşistlərin radiosu hadisə ilə bağlı ertəsi gün belə məlumat verir ki, guya, həbs düşərgəsinə hücum edənlərin sayı 3 min nəfərdən çox imiş.

Faşistlər yəni belə maymaq idilərmə Mixaylo bir-birinin ardınca bu qədər təxribatlar törədirdi, amma onu ələ keçirə bilmirdilər? Yox, belə deyil. Onlar yetərincə tədbirli, dəqiq, məkri idilər. Mixaylonun əsas güclərindən biri isə bu idi ki, o, almanlara içəridən bələd idi, onların hərbi və kəşfiyyat texnologiyalarını daxildən bilirdi, onları öz silahları ilə vururdu.

Mehdidə güclü təlqin qabiliyyəti, ən inanılmaz da müsahibini inandırmaq keyfiyyəti varmış. 2011-ci ildə 90 yaşını tamamlamış, 1930-cu illərdə Mehdi Hüseynzadə ilə Bakı Rəssamlıq məktəbində oxumuş Azərbaycanın xalq rəssamı Oqtay Sadiqzadə xatırlayır ki, bir dəfə Mehdi məktəbə gəldi və həyəcanla dedi ki, Qız qalasının yerini dəyişirlər. Hamımız məəttəl qaldıq. Min ildən artıq yaşlı olan, hündürlüyü 28 metrədən çox bu nadir abidəni niyə köçürməliyidilər ki? Mehdi təşvişlə davam etdi: "Ha, köçürürlər Azneft meydanına ki, ora daha açıqlıqdır, qoy Qız qalası daha yaxşı görünsün. Hamımız yerimizdən cəld qalxdıq ki, gedək baxaq. Mehdi'nin sifəti birdən tamam dəyişdi, qəhqəhə ilə güldü: "Zarafat edirəm. Heç fikirləşməmişiz ki, o nəhənglikdə abidəni yerindən tərpətmək olmaz?".

...Kəşfiyyatçının taleyi belədir. Bəzən onların ən möhtəşəm igidlikləri də geniş kütlələrə bəlli olmur. Çox zaman belə olub ki, ən güclü kəşfiyyatçıların mükafatlandırılması da xəlvtə həyata keçirilib. Onlara yüksək dövlət təltifləri verilib, bundansa yenə insanların xəbəri olmayıb. Hər şəxsə isə azacıq da olsa qürrelənmək ehtiyacı, onun uğurunu başqalarının da görməsi istəyi var axı! Kəşfiyyatçılara şöhrət üçün deyil, nəticədən ötrü çalışırlardı.

Müharibə bitir və Mehdi Hüseynzadə də sanki unudulur. Əslində, ailəsi onun həlak olması haqqında məktubu 1942-ci ildə almışdı. Yeganə bir insan – valideynləri həyatdan gedəndən sonra ona analıq etmiş bibisi inana bilmirmiş ki, Mehdi ölə bilər. Onu hər gün gözləyirmiş. Cəbhədən qayıdan əsgər dəstələrinin qarşısına çıxıb hər cəbhədən dönəndən Mehdisini xəbər almış.

1944-cü ildə, Mixaylo ilə eyni vaxtda İtaliyada antifaşist hərəkatının liderlərindən olmuş və 1952-ci ilin oktyabrında Moskvaya, Sovet İttifaqı Kommunist Partiyasının XIX qurultayına qonaq kimi dəvət almış İtaliya Kommunist Partiyasının sədri Polmiro Tolyatti (1893–1964) İosif Stalinə (1879–1953) əslən Qafqazdan olan Mixaylo adlı bir partizanın müharibə dövründə İtaliya və Yuqoslaviya partizanları ilə birlikdə misilsiz şücaətlər göstərdiyindən danışır. Stalin müvafiq orqanlara "Araşdırın!" göstərişini verir.

Bir müddət sonra müharibə dövründə alman və İtaliya faşistlərinə qarşı partizan hərəkatına şəxsən başçılıq etmiş, həm də Mixaylonu yaxşı tanımış Yuqoslaviya Prezidenti İosif Broz Tito (1892–1980) Kremlə Mixaylonun qəhrəmanlıqları barədə nadir sənədləri və məlumatları təqdim edir.

Mehdi'nin qaydısının təməli belə qoyulur.

Və yalnız 1957-ci ildə uzun zaman adı gizli qalmış Mehdi Hüseynzadə üzə çıxır, müharibənin tamamlanmasından 12 il sonra Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adına layiq görülür. Bu, Sovet İttifaqının ən ali təltifi idi. Müharibə dövründəki igidliklərinə görə Qəhrəmanın Qızıl Ulduzu 11657 nəfərə qismət olmuşdu. Onlardan 3051 nəfərinə bu ad ölümündən sonra verilib. Həmin sonuncu 1 nəfər Mehdi – Mixaylodur.

Mehdi Hüseynzadə – Mixaylo 1944-cü ilin payızında həlak olub, müharibə isə 1945-ci ilin baharında başa çatdı. Mixaylo müharibənin başa çatmasına şahid olmadı və onunçün müharibə heç vaxt bitməyəcək. O, həmişə mübarizələrini davam etdirəcək. Yenilməz ruhu ilə, varlığı ilə, yaratdığı qəhrəman surəti ilə o, daim örnək olacaq, şərə, ibrisə qarşı çarpışanlara dəyacaq duracaq.

Hələ 1920–30-cu illərdə – yeniyetməlik çağlarında, ilk gəncliyində çəkdiyi gözəl tablolar qalıb. Mehdi ilə bir zamanlar Rəssamlıq məktəbində oxuyanlar, sonralar məşhur fırça ustaları kimi tanınmış sənətkarlar etiraf edirdilər: "O, tələbə yoldaşlarımızın hamısından istedadlı idi".

Mehdinin yadigar rəsmləri düşündürür – sağ qalsaydı, muzeylər bəzəyən nə qədər təkrarsız lövhələr, qiymətli sənət inciləri yarada bilərdi! Səmimi duyğularla, musiqiylə çağlayan nə qədər dəyərli şeir kitabları doğurardı! Mahir qələmi, revan üslubu ilə fransızcadan, almandan, italyancadan, ispancadan, slovincədən, ruscadan nə qədər bədii əsərləri ana dilinə çevirərdi!

1936-cı ildə gənc rəssam Mehdi Hüseynzadənin üzqabığının rəsmini çəkdiyi, Bakıda nəşr edilmiş bir kitab qalır. Abdulla Fəruq adlı cavan bir şairin "Döyüş yollarında" şeirlər toplusu. O da müharibədə həlak olub. Və nə qədər belə səhəli ümidlər verən yollar yarımçıq qırılıb!..

Bu gün də azərbaycanlı valideynlər uşaqlarına sevhə-sevhə Mehdi adını verirlər. O niyyətlə ki, övladları Mixaylo kimi cəsur, mətin, mübariz böyüklər, həyatın ən çətin sınaqlarından qorxmasınlar, bu ad onlara kömək olsun və onlar da daşdıqları adın məsuliyyətini hər an hiss etsinlər, şərəfini uca tutsunlar.

Mehdi Hüseynzadə cəbhəyə bir xalqın oğlu və milyonlardan biri kimi getmişdi. Vətəninə milyonların iftixarı və iki xalqın övladı kimi, abidəyə çevrilərək qayıtdı. Vətəninə yox, Vətənlərinə! Doğulduğu, böyüdüüyü Bakıda, uşaqlıq illerinin keçdiyi Novxanı kəndində, torpağa tapşırıldığı və həmişə sevgililə əhatə olunduğu Sloveniyada Nova-Qoritsada heykəlləşmiş Mehdi Hüseynzadə Mixaylo hər gün canlı kimi göz önündədir.

Mixaylo həyatla vidalaşanda Qoritsa vardı, hələ Nova-Qoritsa yoxdu. Sanki tale yazdığı ssenarinin tamamlanması, Mehdinin yolunun başlandığı Novxanı ilə Mixaylonun yolunun bitdiyi məkanın həm səslənisi, həm mənəca hamahəng olması üçün Tarixin əlilə Qoritsadan savayı bir Nova-Qoritsa da yaratdı.

Bu qəhrəman insan – azərbaycanlıların Mehdisi, slovenlərin Mixaylosu şimşək kimi qısa və parlaq ömrü ilə Azərbaycan və Sloveniya xalqlarının heç zaman bitməyəcək birliyinə sarsılmaz təməl yaradıb.

Hər iki xalqın daim minnətdar olduğu ortağ bir övladı varsa, dostluq və qardaşlıq üçün bundan möhkəm körpü nə ola bilər!

С О Ю З
С О В Е Т С К И Х
С О Ц И А Л И -
С Т И Ч Е С К И Х
Р Е С П У Б Л И К

ГЕРОЮ СОВЕТСКОГО СОЮЗА

П

РЕЗИДИУМ ВЕРХОВНОГО СОВЕТА СССР

УКАЗОМ от „11“ апреля 1957 г.

ЗА героизм, проявленный
в борьбе против фашистских
захватчиков в годы Великой
Отечественной войны,

ПРИСВОИЛ Мехти Ганифа оглы
Гусейн-заде

ЗВАНИЕ ГЕРОЯ СОВЕТСКОГО СОЮЗА.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА СССР

СЕКРЕТАРЬ ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА СССР

Москва—Кремль. 24 апреля 1957 г.

Certificate on awarding Mehdi Huseynzada with honorable title of Hero of the Soviet Union
Potrdilo o dodelitvi častnega naziva heroja Sovjetske zveze Mehdiju Husejnzadi
Mehdi Hüseynzadəyə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı fəxri adı verilməsi haqqında şahadətnamə

Mehdi Hüseynzadə
(Mihajlo)
1918 - 1944

Haqqı Nemlə-ovcahdığına bəpə v Sloveni
v dəniz dəniz vətəni vətən
Vətəni an Azərbaycan

Mehdi Hüseynzadə
(Mixaylo)
1918 - 1944

İkinci Dünya Müharibəsi illərində
Sloveniyada müqəvəməli hərəkətinə qatılaraq
Azərbaycanlı oğlu

Mehdi Hüseynzadəh
(Mikhaylo)
1918 - 1944

The Hero of Resistance Movement in Slovenia
during the Second World War
Loyal son of Azerbaijan

SPOMINSKI MUZEJ

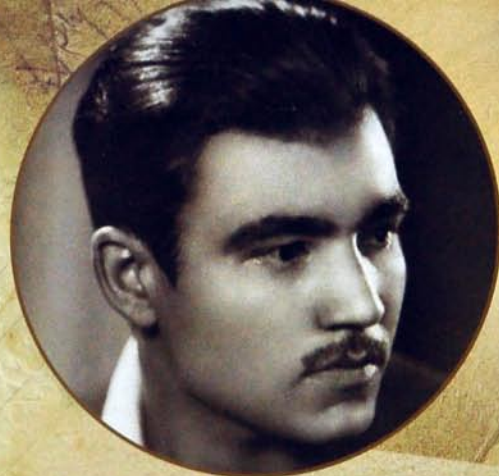
MEHDI HUSEJNZADE MIHAJLO
JUNAŠKI SIN AZERBAJDŽANSKEGA
IN SLOVENSKEGA NARODA

AZƏRBAYCAN VƏ SLOVENİYA
XALQLARININ QƏHRƏMAN OĞLU
MEHDİ HÜSEYNZADƏ MİXAYLONUN

XATİRƏ MUZEYİ

Mehdi
Hanifa oğlu
Hüseynzadə
(1918-1944)

Mehdi
Hanifa oğlu
Hüseynzadə
(1918-1944)

Mehdi Hanifa oğlu Hüseynzadə
(1918-1944)

In 1925-1932 receives primary education at school headed by Suleyman Sani Akhundov, one of the classics of 20th century Azerbaijani literature

In 1923 loses his father, in 1930 his mother and together with his two sisters falls under the patronage of his aunt.

In 1932-1936 studies at Baku Art School.

In 1936 works at library named after Mashadi Azizbayov, afterwards at Azerbaijan State Art Museum in Baku.

1937-1940 student of the French department at Saint Petersburg Institute of Foreign Languages

1940-1941 – student of the

V letih 1925-1932 pridobi osnovno izobrazbo na šoli, ki jo je vodil Sulejman Sani Akhundov, eden izmed klasikov azerbajdžanske literature 20. stoletja.

Leta 1923 izgubi očeta, leto kasneje mu umre še mati in skupaj s sestrami gre v skrbništvo k teti.

V letih 1932-1936 obiskuje Umetniško šolo v Bakuju.

Leta 1936 je zaposlen v knjižnici, ki je poimenovana po Mashadiju Azizbajovu, kasneje pa v Azerbajdžanskem državnem muzeju za umetnost v Bakuju.

1937-1940 študira na Oddelku za francoski jezik na Inštitutu za tuje jezike v Sankt Peterburgu.

1925-1932-ci illərdə XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatının klassiklərindən olan Suleyman Sani Axundovun müdir olduğu məktəbdə başlanğıc təhsil alır.

1923-cü ildə atasını, 1930-da anasını itirir və iki bacısı ilə bibisinin himayəsində qalır.

1932-1936-cı illərdə Bakı Orta İxtisas Rəssamlıq məktəbində oxuyur.

1936-cı ildə Bakıda Məşədi Əzizbəyov adına kitabxanada, daha sonra Azərbaycan Dövlət İncəsənət Muzeyində işləyir.

1937-1940 – Leninqrad Xarici Dillər İnstitutu fransız dili fakültəsinin tələbəsi.

1940-1941 – Azərbaycan Dövlət

department for philology at Azerbaijan State Pedagogical Institute

1941-1942 hearer of Tbilisi military infantry school.

In 1942 was sent to serve in Azerbaijani infantry division, becomes platoon commander of the infantry regiment 1041 of that division.

In March 26, 1943 the name of Mehdi Hüseynzadə was officially removed from the rows of Red Army due to his death on 29 December 1942. Actually he didn't perish, he was wounded and taken captive by Germans and according to archive documents was brought in the rows of Germans.

In 1943 was accepted to Azerbaijani Legion of Wehrmacht, sent to the special preliminary courses.

In 1943 was sent to the disposal of 162nd Turkestan division of Wehrmacht and launches his activities in the units of intelligence and counter-intelligence at the headquarter of the 314th regiment of that division.

Mehdi Hüseynzadə being in the 162nd division sent to crush the partisan movement in Italy in September 1943 gets in touch with the Yugoslavian partisans and escapes Germans. He joins the Resistance Movement against fascism, launches his fighting in the rows of the Italian-Yugoslav partisan corps named after Haribaldı.

Partisan Mehdi Hüseynzadə who headed reconnaissance diversionary unit in 1943-1944 and activated

1940-1941 študira na Oddelku za filologijo na Azerbajdžanskem državnem pedagoškem inštitutu.

1941-1942 slušatelj na vojaški akademiji v Tbilisiju.

Leta 1942 je bil poslan na služenje v azerbajdžansko pehotno divizijo, kjer je postal vodnik 1041. pehotnega polka.

26. marca 1943 je bilo ime Mehdi Hüseynzadə po razglasitvi njegove smrti 29. decembra 1942 uradno izbrisano iz vrst Rdeče armade. V resnici ni umrl, bil je le ranjen in postal je nemški ujetnik. Kot izhaja iz arhivskih dokumentov, je bil vključen v njihove vojaške vrste.

Leta 1943 je bil sprejet v azerbajdžansko legijo Wehrmachta in bil poslan na usposabljanje.

Leta 1943 je bil dodeljen 162. turkestanski diviziji Wehrmachta in začel delovati v obveščevalni in protiobveščevalni enoti poveljstva 314. polka te divizije.

Ko je bil Mehdi Hüseynzadə kot član 162. divizije, ki je imela nalogo, da razbije tamkajšnje partizansko gibanje, septembra 1943 poslan v Italijo, je prišel v stik s slovenskimi partizani.

Prebегnil je iz nemške vojske in se vključil v odporniško gibanje proti fašizmu ter se začel boriti na strani slovenske partizanske osvobodilne vojske.

Partizan Mehdi Hüseynzadə, ki je poveljeval izvidniško-diverzantski enoti v letih 1943-1944 in je deloval

Pedaqoji İnstitutunun filologiya fakültəsinin tələbəsi.

1941-1942 – Gürcüstan, Tbilisi Hərbi Piyada məktəbinin müdəvimi.

1942-ci ildə 223 saylı Azərbaycan atıcı diviziyasında xidmətə göndərilir, həmin diviziyanın 1041 nömrəli atıcı polkunun – alayının vzvod komandiri olur.

1943-cü il martın 26-da leytenant Mehdi Hüseynzadənin adı 29 dekabr 1942-ci ildə həlak olması səbəbi ilə rəsmən Sovet Ordusu sıralarından çıxılır. Əslində isə o, həlak olmamış, yəqinlərarq almanlara əsir düşmüş və arxiv sənədlərinin təsdiqinə görə, kəşfiyyat tərəfindən almanların sıralarına yeridilmişdi.

1943-cü ildə vermaxtin Azərbaycan Legionunun tərkibinə qəbul edilir, Berlində xüsusi hazırlıq kurslarına göndərilir.

1943-cü ildə vermaxtin 162-ci Türkünstan diviziyasının sərəncamına göndərilir və həmin diviziyanın 314-cü polkunun qərarqahında kəşfiyyat və əks-kəşfiyyat şöbəsində fəaliyyətə başlayır.

1943-cü ilin sentyabrında İtalyada partizan hərəkatını boğmaq üçün göndərilən 162-ci diviziyanın tərkibində olan Mehdi Hüseynzadə yuqoslav partizanları ilə əlaqə quraraq almanlardan qaçır, faşizmə qarşı Müqavimət hərəkatına qoşulur, IX İtalyan-yuqoslav Haribaldı partizan korpusu sıralarında mübarizəyə başlayır.

under the nickname "Mikhaylo" successfully implements the operations resulted in murder of hundreds of German fascists as well as destruction of dozens of important strategic objects.

In 1944 instructed by the commandship of 9th corps Mehdi-Mikhaylo establishes reconnaissance diversionary unit at the headquarter of the 31st division named after Gradnyk and leads it.

On 2 November 1944 when turning back from another mission Mehdi stumbles on a German ambush thus getting wounded in unequal battle in Vitovlje and not to surrender to enemies kills himself by his last bullet.

On 16 November 1944 Mikhaylo was buried by his fellow partisans in the village of Čepovan.

By the decision of the USSR Supreme Soviet Presidium dated 11 April 1957 Mehdi Huseynzade is awarded a title of Hero of the Soviet Union posthumously.

In 1958 settlement of Mehdiabad (named after hero) was established in Absheron, the native land of Mehdi Huseynzade, in 1966 a football stadium constructed in Sumgait was also named after him. Monuments of Mehdi Huseynzade-Mikhaylo were erected in Baku city of Azerbaijan and in the village of Novkhani, the fatherland of hero, as well as in Nova Gorica city of Slovenia, furthermore feature and documentary films were released about him, a lot of literary work was written on Mehdi

pod vzdevkom Mihajlo, je bil zaslužen za uspešno vodene operacije, med katerimi je bilo ubitih veliko nemških vojakov in uničenih na ducate strateško pomembnih objektov.

V letu 1944 je Mehdi – Mihajlo pod pokroviteljstvom poveljstva IX. korpusa ustanovil in poveljeval izvidniško-diverzantski enoti na štabu 31. brigade, poimenovane po Gradniku.

2. novembra 1944 je Mehdi v Vitovljah padel v nemško zasedo in bil v neizenačenem boju ranjen. Ni se hotel predati sovražniku, zato je svoj zadnji naboj uporabil, da se je ustrelil.

16. novembra 1944 so Mihajla partizani pokopali v Čepovanu.

Mehdi je bil z odlokom Predsedstva Vrhovnega sovjeta Sovjetske zveze 11. aprila 1957 posthumno razglašen za junaka Sovjetske zveze.

Leta 1958 je bilo v Abseronu, rojstni pokrajini Mehdi-ja Husejnzade, ustanovljeno naselje Mehdiabad (poimenovano po heroju). Leta 1966 je bil po njem poimenovan tudi nogometni stadion, zgrajen v Sumgaitu. V čast Mehdi-ju Husejnzadi – Mihajlu so bili postavljeni spomeniki v Bakuju in v vasi Novkhani, njegovem rojstnem kraju, kot tudi v Novi Gorici v Sloveniji. O njegovem liku je bilo veliko napisanega, nastali so tudi filmi.

1943-1944-cü illərdə kəşfiyyat-təxribat qrupuna rəhbərlik edən və "Mixaylo" ləqəbi ilə fəaliyyət göstərən partizan Mehdi Hüseynzadə yüzlərlə alman faşistinin məhvi, onlarla vacib strateji obyektin dağıdılması ilə nəticələnən əməliyyatları müvəffəqiyyətlə icra edir.

1944-cü ildə IX korpus komandanlığının tapşırığı ilə Mehdi Mixaylo Qradnik adına 31-ci diviziyanın qərargahında təxribat-kəşfiyyat dəstəsi yaradaraq ona rəhbərlik edir.

1944-cü il noyabrın 2-də növbəti əməliyyatdan qayıdarkən almanların mühasirəsinə düşən Mehdi Hüseynzadə Mixaylo Vitovlye kəndində qeyri-bərabər döyüşdə yaralanır, düşmənlərə təslim olmamaq üçün son gülləsi ilə özünü həlak edir.

1944-cü il noyabrın 16-da Mixaylo partizan dostları tərəfindən Čepovan kəndində dəfn edilir.

SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin 1957-ci il 11 aprel tarixli qərarı ilə Mehdi Hüseynzadəyə ölümündən sonra Sovet İttifaqı Qəhremanı adı verilir.

1958-ci ildə Mehdi Hüseynzadə Mixaylonun vətəninə – Azərbaycanın paytaxtı Bakı şəhərinin Abşeron rayonunda onun adını daşıyan Mehdiabad qəsəbəsi yaradılmış, 1966-cı ildə Sumqayıt şəhərində stadion inşa edilmişdir. Bakı şəhərində və qəhremanın ata yurdu Novxanı kəndində, Sloveniyanın Nova-Qoritsa şəhərinin Mehdi Hüseynzadə Mixaylonun abidələri ucaldılmış, haqqında bədii və sənədli filmlər çəkilmiş, çoxlu bədii əsərlər qələmə alınmışdır.

Partisan Mikhaylo. Sculptor: Akif Asgarov
Partizan Mihajlo. Kipar: Akif Asgarov
Partizan Mixaylo. Heykəltəraş: Akif Əsgərov

In 1925 having graduated from Baku pedagogical technical school I was appointed a teacher to the first form of school N19 situated in the city. I had been teaching the pupils of that class for 5 years. So I remember those pupils also now. Mehdi was among them. Mehdi distinguished himself among his classmates with his discipline and attentiveness regarding the lessons. Mehdi was always victorious at the sport games held among children. He was always prepared for lessons and managed to apply every word in proper way. He distinguished himself with his promptness among his classmates. Mehdi was on a friendly terms with all children. Taking all of these into consideration I appointed him a class representative in the 2nd form. Mehdi also highly respected his teachers. On 6 June of 1930 he came up to me and timidly asked to take photo with him. This memory photo came to being due to his desire.

Said Rustamov
People's artist of Azerbaijan

V letu 1925 sem bil po diplomi na Pedagoško-tehnični šoli v Bakuju imenovan za učitelja prvega razreda na šoli N19 v mestu. Učence tega razreda sem učil pet let, zato se jih še vedno spominjam. Mehdi je bil med njimi. Med sošolci se je odlikoval s svojo disciplino in pozornostjo med poukom. Mehdi je bil vedno med zmagovalci pri otroških športnih igrah. Vedno se je pripravil za pouk in znal je uporabiti vsako besedo na pravi način. Med svojimi sošolci je izstopal s svojo urnostjo. Mehdi je bil v prijateljskih odnosih z vsemi otroki. Glede na njegove lastnosti sem ga določil za predstavnika razreda v 2. stopnji. Mehdi je tudi zelo spoštoval svoje učitelje. 6. junija 1930 je prišel do mene in plašno vprašal, če se lahko fotografiram z njim. Ta spominska fotografija je nastala po njegovi želji.

Said Rustamov
Ljudski umetnik iz Azerbajdžana

1925-ci ildə mən Bakı Pedaqoji Texnikumunu qurtarıb şəhərdəki 19 nömrəli məktəbin birinci sinfinə müəllim təyin edildim. Həmin sinfin uşaqlarına 5 il dərs dedim. Buna görə də həmin şagirdləri indi də xatırlayıram. Mehdi də onların arasında idi. Mehdi intizamlı olması, dərsə diqqətlə qulaq asması ilə başqa şagirdlərdən fərqlənirdi. Uşaqların keçirdiyi idman oyunlarında Mehdi həmişə qalib gələrdi. O, həmişə dərsə hazırlıqlı gələr, cavab verərkən hər sözü yerli-yerində işlətməyi bacarırdı. Öz cəldliyi, vəziyyətdən tez baş çıxarması ilə də yoldaşlarından fərqlənirdi. Mehdi uşaqların hamısı ilə dostluq edərdi. Mən də bütün bunları nəzərə alaraq ikinci sinifdə onu sinif nümayəndəsi təyin etdim. Mehdi öz müəllimlərinə də xüsusi hörmət bəsləyirdi. 1930-cu il iyun ayının 6-da o, yanıma gəlib utana-utana xahiş etdi ki, birgə şəkil çəkdirək. Bu yadigar şəkil onun arzusu ilə yarandı.

Said Rüstəmov
Azərbaycanın xalq artisti

Three friends, three little artists: Mehdi Huseynzade, Mammadagha Tarlanov (1918-1988), Mursal Najafov. Notwithstanding the way of Mehdi Huseynzade was broken off, Mammadagha and Mursal eventually became well-known art critics and

Trije prijatelji, trije mali umetniki: Mehdi Huseynzade, Mammadagha Tarlanov (1918-1988), Mursal Najafov. Čeprav je bil Mehdi Huseynzade zamolčan, sta Mammadagha in Mursal sčasoma postala znana umetnostna kritika in profesorja.

Üç dost, üç balaca rəssam: Mehdi Huseynzade, Məmmədəğa Tərlənov (1918-1988), Mürsəl Nəcəfov. Mehdi Huseynzadenin yolu yarımqıç qırılsa da, Məmmədəğa və Mürsəl sonra məşhur sənətşünaslar, professor oldular.

I and Mehdi entered Baku Art School in August of 1932. He received education here within 4 years and wished to enter Leningrad Art Academy afterwards. When graduating from Art School in 1936 Mehdi had drawn a composition describing a grouping of soldiers sitting under a pine. The work was so successful that it had been displayed at the exhibition organized on the day of army. It is strange that the book published in Baku in 1936 and the outer covering of which was the first to be drawn by Mehdi Huseynzade was entitled "On battle ways" and again soldiers had been described there. There was much time to the beginning of the war, however Mehdi as if had seen his destiny beforehand.

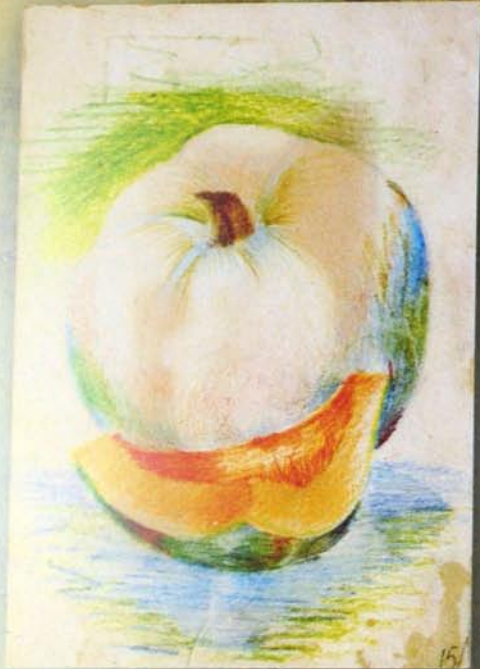
Mursal Najafov
Doctor on art critics, professor

Jaz in Mehdi sva vstopila v Umetniško srednjo šolo v Bakuju avgusta 1932. Mehdi se je po zaključenem štiriletnem izobraževanju želel vpisati na Umetniško akademijo v Leningradu. Ob maturi na Umetniški srednji šoli leta 1936 je Mehdi naslikal kompozicijo skupine vojakov, ki sedijo pod borovcem. Delo je bilo tako uspešno, da je bilo prikazano na razstavi, organizirani na dan armade. Zanimivo je, da je na naslovnici knjige z naslovom Na bojnih poteh, objavljene v Bakuju leta 1936, tudi prva risba Mehdi Huseynzade in tudi tu so bili spet narisani vojaki. Bilo je še daleč do začetka vojne, a zdi se, kot da je Mehdi predvidel svojo usodo.

Mursal Najafov
Doktor umetnostne kritike, profesor

Biz Mehdi ilə 1932-ci ilin avqustunda Bakı Rəssamlıq məktəbinə daxil olduq. O, burada 4 il təhsil aldı və arzusu sonra Leningraddəki Rəssamlıq Akademiyasına daxil olmaq idi. Mehdi 1936-cı ildə Rəssamlıq məktəbini bitirəndə şam ağaclarının arasında oturmuş bir dəstə əsgəri təsvir edən kompozisiya çəkmişdi. Əsər ələ uğurlu alınmışdı ki, bunu 1938-ci ildə ordu günündə təşkil edilmiş sərgidə nümayiş etdirmişdilər. Qəribədir ki, gənc rəssam Mehdi'nin 1936-cı ildə Bakıda buraxılan və üzqabığının şəklini çəkdiyi ilk kitab da "Döyüş yollarında" adlanırdı, orada da əsərlər təsvir edilmişdi. Müharibəyə hələ çox vardı, amma sanki Mehdi öz taleyini irəlicədən görmüş.

Mürsəl Nəcəfov
Sənətşünaslıq doktoru, professor

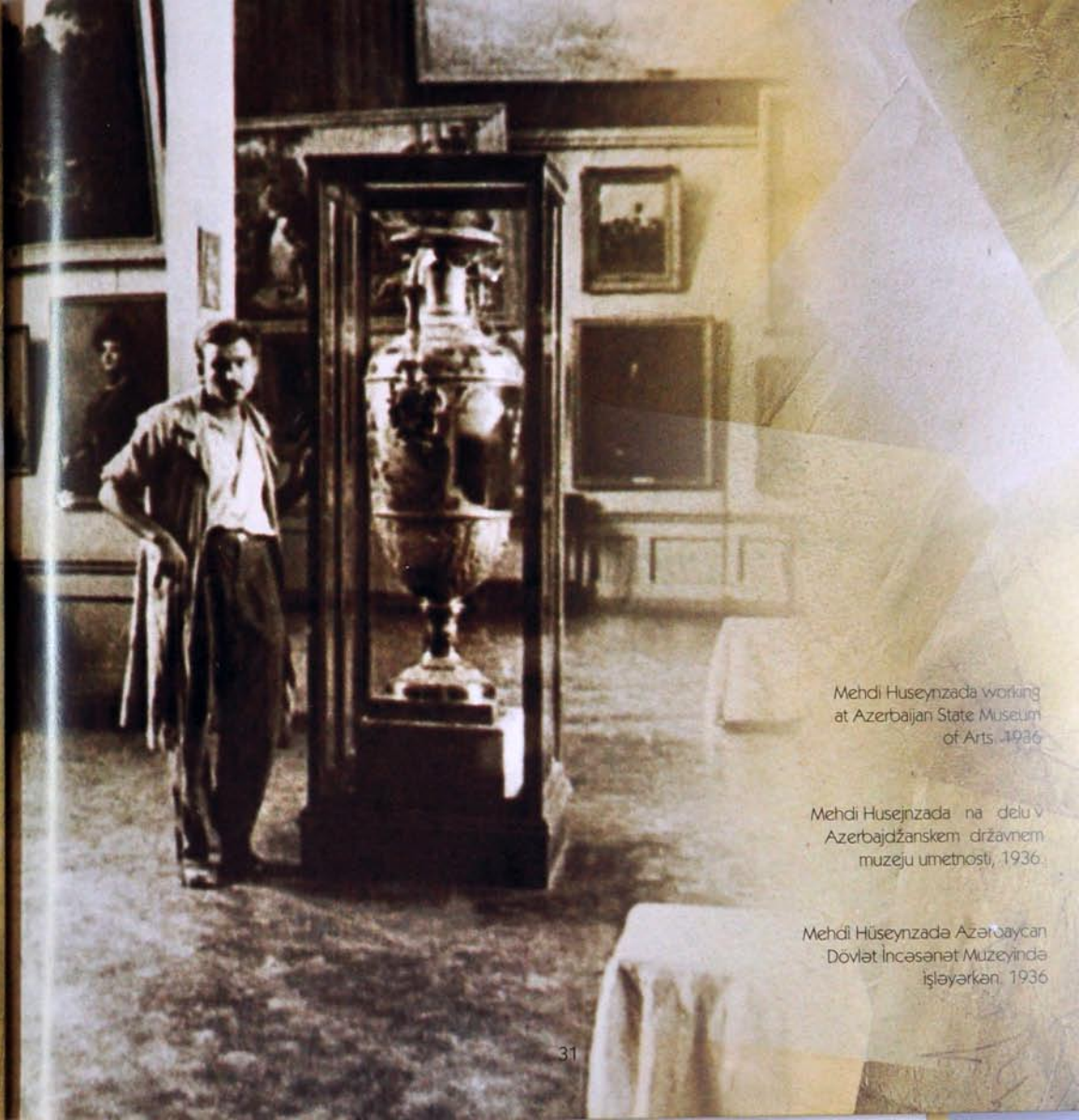
The works by artist Mehdi Huseynzade drawn prior to war:

- "Cut off pumpkin"
- "White shani – grape of Absheron"
- "Horseless carriage"

Predvojna dela umetnika Mehdiya Husejnzade:
Nabiranje buć
Belo grozdje shani iz Absherona
Koćija brez konja

Rassam Mehdi Huseynzadenin müharibədən əvvəl çəkdiyi əsərlər:

- "Kəsilmiş balqabaq"
- "Abşeron üzümü – ağ şanı"
- "Atsız araba"

Mehdi Huseynzade working at Azerbaijan State Museum of Arts, 1936

Mehdi Huseynzade na delu v Azerbajdžanskem državnem muzeju umetnosti, 1936.

Mehdi Huseynzade Azərbaycan Dövlət İncəsənət Muzeyində işləyarkən, 1936

From the letters by Mehdi Huseynzade, student of Foreign Languages Institute in Leningrad, Saint-Petersburg in 1937-1939:

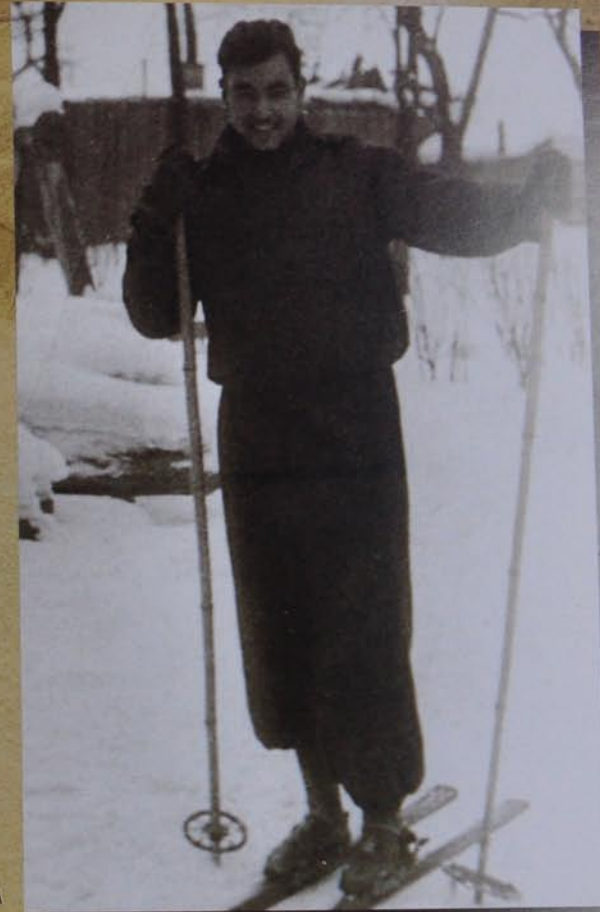
Leningrad is paradise. I am studying excellently so far. Our lesson is very difficult. Lectures are given by academicians and professors. Solely French is taught by nine professors. We will be learning Spanish and Italian since January. To be brief, having graduated institute I will speak four languages perfectly.

1. Pisem Mehdiya Huseynzade, študenta Inštituta za tuje jezike v Leningradu (Sankt Peterburg) v letih od 1937 do 1939.

Leningrad je pravi raj. Študij poteka odlično. Predavanja so zelo zahtevna. Predavajo nam akademiki in profesorji. Samo francoski jezik učijo devet profesorjev. Od januarja dalje se bomo učili tudi španskega in italijanskega jezika. Skratka, ko bom diplomiral na inštitutu, bom tekoče govoril štiri jezike.

1937-1939-cu illərdə Leningradda – Sankt-Peterburqda Xarici Dillər İnstitutunda təhsil alan Mehdi Hüseynzadənin məktublarından.

Leningrad cənnətdir. Özüm də hələlik əla oxuyuram. Dərsimiz çox çətindir. Mühazirələri akademiklər və professorlar deyir. Tək bir fransız dilindən doqquz professor dərs deyir. Yanvardan İspan və İtalyan dillərini də keçəcəyik. Muxtəsər İnstitutu qurtarandan sonra dörd dildə mükəmməl danışacağam.

From the letter sent by Mehdi Huseynzade to his family prior to graduation from military school in Tbilisi and his departure to war:

I excellently graduated Tbilisi military school. Yesterday I was given a submachine-gun and a new military uniform. I wonder whether I Mehdi is able to kill a human being by this submachine-gun. As I have never tolerated the death of one being, I haven't been educated in such a spirit. Good bye. Tomorrow we are leaving off. I will inform you of my destination at my earliest conveniences.

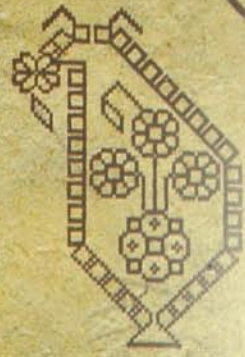

Iz pisma Mehdiya Huşejnzade svoji družini pred diplomno na vojaški šoli v Tbilisiju in pred njegovim odhodom v vojno:

Diplomiral sem z odliko na vojaški šoli v Tbilisiju. Včeraj so mi dali brzostrelko in novo vojaško uniformo. Zanima me, ali sem jaz, Mehdi, sposoben ubiti človeka s to brzostrelko. Nikoli se nisem mogel sprijazniti s smrtjo niti enega bitja. Nisem bil vzgajan v takem duhu. Nasvidenje. Jutri odhajamo. Obveščal vas bom o svoji namestitvi takoj, ko bom lahko.

Mehdi Huseynzade nin Tbilisida hərbi məktəbi bitirib müharibəyə yola düşməzdən əvvəl ailəsinə göndərdiyi məktubdan:

Tbilisi Hərbi məktəbini ələ qurtardım. Dünən mənə bir avtomat və təzə hərbi libas verdilər. Görəsən mən, Mehdi bu avtomat ilə adam öldürə bilərəmmi? Axı mən heç bir canlının ölümünə razı olmamışam. Mən belə tərbiyə almamışam. Sağ olun. Sabah yola düşürük. Çatan kimi olduğum yeri sizə bildirərəm.

Iz pisem Mehdiya Husejnzade

Pisem s fronte. Tu se bijejo bitke. Grozovitosti, ki so jih zagrešili fašisti, so brezmejne. Mi bomo sprožili napad jutri. Obljubljam vam, da se bom boril do zadnje kaplje svoje krvi. Zagotavljam vam, da bo moj boj junški in časten. Če bom umrl, bom umrl kot junak.

Slizali boste o meni.

Mehdi, 1942, november

Mehdi Hüseyinzadənin məktublarından

Cəbhədən yazıram. Burada güclü vuruşlar gedir. Faşistlərin törətdiyi vəhşiliyin həddi-hüddudu yoxdur. Biz sabah hücumə keçirik. Mən sizə söz verirəm ki, son damla qanıma qədər vuruşacağam. Sizi əmin edirəm ki, mən qəhrəmanasınə döyüşəcəyəm, sizin başınızı ucaldacağam. Ölsəm də, qəhrəmanasınə öləcəyəm. Mənim bətəmdə eşidərsiniz.

Mehdi. 1942, noyabr

From the letters by Mehdi Huseynzada

I am writing from the front. Battles are going on there. The brutalities perpetrated by fascists have no limits. We will launch an attack tomorrow. I promise you that I will fight till the last drop of my blood. I assure you that I will fight heroically and bring you honor. If I dye, I will dye like hero.

You will hear about me.

Mehdi. 1942, November

From the left: Javad Hakimli, Mehdi Huseynzade, partisan, brother of partisan girl Sawa. Trieste, Italy, 1944
 Od leve proti desni: Javad Hakimli, Mehdi Huseynzade, partisan, brat partizanke Sava. Triest, Italija, 1944
 Soldan: Cavad Hakimli, Mehdi Huseynzade, partisan qiz Sawanın qardaşı. Triyest, Italiya, 1944

I made acquaintance of my bold battle comrade Mehdi Huseynzade in the fall of 1943 in the captive camp located in the settlement of Nohember. He was confidentially agitating among soldiers as well as conversing with the tried persons on going to partisan.

In the middle of November with the help of Mehdi we – 6 Azerbaijanis escaped captivity. We joined third battalion of the 18th shock brigade "Sochka-Bozavishka" of the 9th corps of the Yugoslav People's Liberation Army. At that time fascists became very rabid thus hardly tormenting the civilians helping us. Many civilians from local people were also partisans. It didn't take much time for Mehdi to become the commander of intelligence in the 9th corps. Fascists thought that Mikhaylo was not a single man but a big and invincible detachment. Being frightened fascists defined 40 thousand liras, notwithstanding this figure soon reached 400 thousand liras it yielded no result.

Gadir Iskandarov
 Nicknamed "Partisan Aleksandr"

Once when turning back after fulfilling his battle assignment Mehdi gets encircled, following the long skirmish not to surrender to the enemy kills himself with his last bullet. Death of Mehdi was very big and heavy loss for partisans. At night 17 persons headed by Shamil Bayramov broke through the territory under German control and turned back with the liberated corps of Mehdi. That day not only partisans and local civilians but also nature was weeping hard. Slovenian women were weeping for the hero who had perished in the remote place far from his natives. The next day many people from most places came to bid farewell with Mehdi. To specify the identity of the buried person two days later Germans accompanied by one battalion visited the grave of Mehdi. We had twined the red tissue about his gravestone. They torn it but didn't touch the grave.

Javad Hakimli
 Partisan awarded the Order for "Rare bravery" of Former Yugoslavia

Svojega pogumnega bojnega tovariša Mehdiya – Husejnzade sem spoznal jeseni 1943 v ujetniškem taborišču v naselju Nohember. Tedaj je skrivoma agitiral za odhod med partizane tako med vojaki kot tudi med pridržanimi ujetniki. Sredi novembra nas je s pomočjo Mehdiya šest Azerbajdžancev pobegnilo iz ujetništva. Pridružili smo se tretjemu bataljonu 18. Bazoviške udarne brigade IX. korpusa slovenske partizanske osvobodilne vojske. V tem času so fašisti besno zatirali civilno prebivalstvo, ki nam je pomagalo. Veliko moč civilnega lokalnega prebivalstva je bilo partizanov. Ni trajalo dolgo, ko je Mehdi postal poveljnik obveščevalnih sil IX. korpusa. Fašisti so mislili, da Mihajlo ni en sam človek, pač pa velik in nepremagljiv odred. Iz strahu so fašisti zanj razpisali nagrado 40.000 lir, in čeprav je številka kmalu dosegla 400.000 lir, poziv k izdaji ni prinesel rezultata.

Gadir Iskandarov
 Z vzdevkom partizan Aleksandr

Ob neki priložnosti, ko se je vračal po izpolnitvi svojih bojnih nalog, je Mehdi padel v zasedo, bil je obkoljen in po dolgem boju, da ne bi padel v roke sovražniku, se je sam ubil z zadnjim nabojem. Mehdijeva smrt je bila velika in težka izguba za partizane. Ponoči se je 17 tovarišev pod vodstvom Šamila Bajramova prebilo prek območja pod nemškim nadzorom in se vrnilo z Mehdijevim truplom. Tisti dan so ne le partizani in civilno ljudstvo, pač pa tudi narava jokala za izgubljenim junakom. Slovenske žene so jokale za junakom, ki je umrl v daljnem kraju, daleč od svojih bližnjih. Naslednji dan se je veliko ljudi iz okolice prišlo posloviti od Mehdiya. Da bi določili identiteto pokopane osebe, so Nemci dva dneva kasneje v spremstvu celega bataljona obiskali Mehdijev grob. Rdeč trak, ki smo ga spletili okrog njegovega nagrobnika, so odtrgali, vendar se groba niso dotaknili.

Javad Hakimli
 Partizan, ki je bil odlikovan z redom za izjemno junaštvo nekdanje Jugoslavije.

Mərd döyüş dostum Mehdi Hüseynzadə ilə 1943-cü ilin payızında Nohember qəsəbəsindəki əsir düşərgəsində tanış oldum. O, əsgərlər arasında gizli təbliğat aparır, partizanlığa qaçmaq üçün sınırlanmış adamlarla söhbət edirdi. Noyabrın ortasında Mehdi'nin köməyi ilə biz 6 nəfər azərbaycanlı əsirlikdən qaçdıq. Biz Yuqoslaviya Xalq Azadlıq Ordusunun IX korpusunun 18-ci "Soçka-Bozavışko" zərbə briqadasının üçüncü batalyonuna daxil olduq. O vaxtlar faşistlər lap quduzlaşmışdılar və bizə kömək edən əhali ni də çox incidirdilər. Yerli əhaldən də partizanlıq edənələr çox idi. Az sonra Mehdi IX korpusun nəzdində kəşfiyyat komandiri təyin olundu. Faşistlərə ehtə gəlirdi ki, Mixaylo təkcə bir adam yox, böyük və yenilməz bir dəstədir. Qorxuya düşən faşistlər əvvəlcə Mixaylonun başı üçün 40 min lirə qiymət qoydular, az sonra bu rəqəm 400 min lirəyə çatdısa da, heç bir nəticə vermədi.

Qadir Iskanderov
 "Partizan Aleksandr" ləqəbi

Bir gün Mehdi növbəti döyüş tapşırığını yerinə yetirib qaçarkən almanların mühasirəsinə düşür, uzun müddət atışmadan sonra düşməyə təslim olmaq istəməyərək son gülləsi ilə özüni öldürür. Mehdi'nin ölümü partizanlar üçün olduqca böyük və ağır itki idi. Gecə Şamil Bayramovun komandanlığı altında 17 nəfər gedib Mehdi'nin cəsədini almanların nəzarətində olan əraziyə qaçırıb gətirdi. Həmin gün nəinki partizanlar və yerli əhali, hətta təbii də qan ağlayırdı. Sloveniya qadınları öz ana-bacısından uzaq yerdə həlak olan bu qəhrəman üçün ağlayırdılar. Ertesi gün hər yerdən Mehdi ilə vidalaşmağa gəlmişdilər. Almanlar dəfn olunanın Mixaylo olduğunu yəqin etmək üçün 2 gün sonra bir batalyon əsgəri onun qəbrini üstünə gəldilər. Başdaşına qırmızı parça dolamışdı, onu cırıb atdılar. Lakin qəbrə toxunmadılar.

Cavad Hakimli
 Keçmiş Yuqoslaviyanın "Nadir igidliyə görə" ordeni və medalı ilə təltif olunmuş partizan

Mihajlo (tretji z desne), Anvar Mammədov (prvi z leve), Taği Taghizada (tretji z leve), Fris (drugi z desne) s slovenskimi tovariši partizani, 1943
 Mixaylo (sağdan üçüncü), Ənvar Məmmədov (soldan birinci), Taği Tağhizada (soldan üçüncü), "Fris" (sağdan ikinci) öz sloven partizan yoldaşları ilə. 1943
 Mikhaylo (third from the right), Anvar Mammədov (first from the left), Taği Taghizada (third from the left), "Fris"
 (second from the right) together with his Slovenian fellow partisans. 1943

Mikhaylo was a legend for everyone when being alive as well. At that time the operations carried out by him was setting big alarm among fascists. Even in the most complicated situations Mikhaylo always cherished hope for life as well as faith in victory. He was a beloved of everybody.

Miro Mervich

Mikhaylo had unordinary features. Being very serious during operation, he was very generous and sincere at usual times. If I present myself as his closest friend probably I would offend others. All people around the village loved him very much. He also had sensitive attitude towards everyone. He used to say that he was there to make people happy.
 ... I can not forget him.

Anjela Pershich

At that time I was also in partisan detachment. Mehdi-Mikhaylo was previously buried in Vitovlje, the place where the village residents and partisans had perished. However that place was under German control, a week later we brought his corps to the brotherhood graveyard in Čepovan settlement controlled by ally troops and buried there. The day of his funeral was declared as mourning for all corps.

Anton Velikonja

Mihajlo je bil legenda že za časa življenja. Bojne operacije, ki jih je izvajal, so med fašisti povzročale preplah. Tudi v najbolj težkih situacijah je Mihajlo vedno spoštoval življenje in verjel v zmago. Bil je priljubljen pri vseh.

Miro Mervič

Mihajlo je imel izjemne lastnosti. Med bojnimi operacijami je bil resen, drugače pa zelo velikodušen in iskren. Če naj se predstavim kot njegova najbližja prijateljica, bi verjetno užalila druge. Vsi ljudje v vasi in okolici so ga imeli zelo radi. Imel je tudi posluh za vsakogar. Pravil je, da je tu zato, da bi ljudem prinesel srečo
 ... Ne morem ga pozabiti.

Angela Peršič

V tem času sem bil tudi sam v partizanskem odredu. Mehdi Mihajlo je bil sprva pokopan v Vitovljah, na kraju, kjer so pokopani tudi drugi umrli vaščani in partizani. Vendar pa je bil kraj pod nemškim nadzorom, teden dni kasneje smo prenesli njegovo truplo na pokopališče v Čepovan. Dan njegovega pogreba je bil razglašen kot dan žalovanja za vse odrede.

Anton Velikonja

Hamimiz üçün Mixaylo elə sağlığında da bir əfsanə idi. Onun həyata keçirdiyi əməliyyatlar o zamanlar faşistlər arasında böyük çaxnaşma yaradırdı. Ən çətin vəziyyətlərdə belə Mixayloda həmişə həyata bir ümid, qələbəyə inam vardı.
 O, hamimizin sevimsi idi.

Miro Mervič

Mixayloda qeyri-adi xüsusiyyətlər vardı. Əməliyyat vaxtı nə qədər ciddi idisə, adi vaxtlarda bir o qədər mehriban və səmimi idi. Desəm ki, onun ən yaxın dostu mən idim, bəlkə də digərlərinin xətrinə dəyərdəm. Kənd ətrafındakı bütün adamlar onu çox istəyirdilər. O da həmişə çox həssaslıqla yanaşırdı. Həmişə deyərdi ki, mən insanların xoşbəxt olması üçün buradayam.
 ...Mən onu unuda bilmirəm.

Anjela Peršič

Mən də o zaman partizan dəstəsində idim. Mehdi Mixaylonu əvvəlcə kənd sakinləri və partizanlar həlak olduğu yerdə – Vitovlyədə dəfn etdilər. Ancaq ora almanların nəzarətində olduğundan bir həftə sonra biz onun nəşini müttəfiq qoşunların nəzarətindəki Čepovan qəsəbəsindəki qardaşlıq məzarlığına gətirdik, burada da dəfn elədik. Onun dəfn günü bütün korpusda matəm elan olunmuşdu.

Anton Velikonja

Memory board installed at the place where Mikhaylo perished in the village of Vitovlje. Spominska plošča v vasi Vitovlje, postavljena na mestu, kjer je Mehdi Mihajlo preminil. Vitovlje kandiında Mehdi Mixaylonun helak olduđu yerdə qoyulmuş xatirə lövhəsi

From the verses by Mehdi Huseynzada

*I wish to be a yellow leaf,
And be taken by morning winds.
I wish morning winds overpass snowy
high mountains,
And drop me on the soil of my Motherland.*

Verzi Mehdiya Husejnzade

*Rad bi bil rumeni list,
ki dvignil bi ga veter zore.
Zelim, da veter jutra preletel
bi vrhove snežene
in položil me na zemljo moje Domovine.*

Mehdi Hüseynzadənin şeirlərindən

*Kaş mən bir sarı yarpaq olaydım,
Sabahın yelləri alaydı məni.
Azıb bəyaz qarlı hüdüür dağları
Vətən torpağına salaydı məni!*

The last destination of Mikhaylo brotherhood grave in the village of Čepovan. Kraj zadnjega počitka skupinska grobnica v vasi Čepovan. Čepovan kandiında Mehdi Hüseynzadənin uyuduđu qardaşlıq məzarı

Heydar Aliyev
National leader of Azerbaijani people
Head of the Azerbaijan Soviet Socialist Republic in 1969-1982
First deputy chairman of the USSR Council of Ministers in 1982-1987
President of the Republic of Azerbaijan in 1993-2003

Heydar Aliyev
Vocitelj azerbajdzanskega naroda
Predsednik sovjetske republike Azerbajdzan v letih 1969-1982
Prvi podpredsednik Sveta ministrov Sovjetske zveze v letih 1982-1987
Predsednik Republike Azerbajdzan v letih 1993-2003

Heydər Əliyev
Azərbaycan xalqının ümummilli lideri
1969-1982-ci illərdə Azərbaycan Sovet Respublikasının rəhbəri
1982-1987-ci illərdə SSRİ Nazirlər Soveti Sədrinin Birinci müavini
1993-2003-cü illərdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

The film "On distant shores" brought which popularity to Azerbaijani People I personally contributed to discovering Mehdi Huseynzade as a hero. At that time I was working in the Committee for State Security. It was early 1950-s. Then our system was tuned in finding out those who had helped our enemies. In the course of dealing with this issue I casually encountered the materials about Mehdi Huseynzade. He was previously presented as a person taken captive who had served in legion. Nevertheless, fortunately we went through this matter thus defining that actually he had heroically fought against fascism. We picked up those materials. Nonetheless, there was no desire in soviets for accepting that. The approach was that those taken captive and consequently serving in legion can not be among us. Nobody was investigating the heroism displayed in those terms. It took much time to award Mehdi Huseynzade with the title of Hero of the Soviet Union. We submitted all collected materials to Imran Gasimov and Hasan Seyidbayli, young talented writers of that time who were working in the area of cinema thus fully assisting them. They wrote a literary work on this event, then film was released and further to big hardships Mehdi Huseynzade was awarded with the title of Hero of the Soviet Union. Following this award I had a fortune to facilitate the erection of the big monument dedicated to the memory of Mehdi Huseynzade and we solemnly inaugurated it in 1973.

From his speech at the meeting with Azerbaijani cinematographers on 16 December 1995

Film "Na daljnih obalah" je prispeval k prepoznavnosti azerbajdzanskega naroda. Sam sem osebno prispeval k odkrivanju junaštva Mehdijsa Husejnzade. Takrat sem delal v odboru za državno varnost. Bilo je v zgodnjih petdesetih letih. Tedaj je bil naš sistem usmerjen k iskanju tistih, ki so sodelovali z našimi sovražniki. V okviru reševanja tega vprašanja sem mimogrede naletel na gradivo o Mehdijsu Husejnzadi. Pred tem je bil predstavljen kot zajeta oseba, in ne kot nekdo, ki je služil v legiji. Kljub temu smo na srečo pregledali gradivo in ugotovili, da je pravzaprav deloval kot junaški borec proti fašizmu, vendar politična sovjetska oblast ni želela priznati naših odkritij. Odnos tedanjih oblasti je bil, da tisti, ki so bili zajeti in so delali v legiji, ne morejo biti vključeni v sovjetsko družbo. Nihče ni raziskal, kaj so ti ljudje dejansko počeli. Potrebno je bilo veliko časa, da je bil Mehdijsu Husejnzadi podeljen častni naslov heroj Sovjetske zveze. Vse zbrane materiale smo oddali Imranu Gasimovu in Hasanu Sejidbajli, mladima nadarjenima pisateljema tistega časa, ki sta delovala na področju kinematografije. Ob tej priložnosti sta napisala literarno delo, nato je bil posnet film in po velikem vloženem naporu je bil Mehdijsu Husejnzadi podeljen naziv heroj Sovjetske zveze. Po podelitvi sem imel srečo, da sem lahko organiziral postavitev velikega spomenika, posvečenega spominu Mehdijsa Husejnzade, ki smo ga slovesno odkrili leta 1973.

Na srečanju z azerbajdzanskimi filmskimi delavci
16. decembra 1995 je spregovoril

"Uzaq sahillərdə" filmi Azərbaycan xalqına nə qədər şöhrət gətirdi. Mehdi Hüseynzadənin bir qəhrəman kimi kəşf olunmasında isə mənim şəxsi xidmətim var. O vaxt mən Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsində işləyirdim. 1950-ci illərin əvvəlləri idi. O zaman bizim sistemin istiqaməti bundan ibarət idi ki, düşmənlərimizə kimlərin kömək etdiyini axtarıb tapaq. Bunlarla məşğul olarkən təsadüfən Mehdi Hüseynzadə haqqında materiallara rast gəldim. Öncə onu belə təqdim edirdilər ki, başqaları kimi əsir düşüb, legionda xidmət edibdir. Ancaq xoşbəxtlik ondadır ki, biz bu məsələnin dərinliyinə getdik. Müəyyən etdik ki, o, əslində, faşizm əleyhinə qəhrəmancasına mübarizə aparmışdır. Həmin materialları qaldırdıq. Lakin bunu qəbul etmək istəmirdilər. Məvqə bundan ibarət idi ki, kim əsir düşübsə, legionda olubsa, bizdən deyil. Kimin o şəraitdə nə qəhrəmanlıqlar göstərdiyini axtaran yox idi. Mehdi Hüseynzadənin Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı alməsi da uzun çəkdi. Biz topladığımız materialların hamısını o vaxt gənc, istedadlı yazıçılar olan və kino sahəsində çalışan İmran Qasimov və Həsən Seyidbəyliyə verdik, onlara hər cür kömək etdik. Onlar bu haqda əsər yazdılar, sonra film çəkildi və böyük çətinliklərdən sonra Mehdi Hüseynzadəyə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı verildi. Bu ad verildəndən sonra axın mənə qismət oldu ki, Mehdi Hüseynzadənin xatirəsinə böyük abidə yaratdıq və 1973-cü ildə həmin heykəl təntənə ilə açıldı.

1995-ci il dekabrın 16-da Azərbaycan
kinematografçıları ilə görüşündəki nitqindən

The film "On distant shores" (producer Tofiq Taghizada, cameraman Alisattar Atakişiyev, composer Gara Garayev, starring Nadir Shashigoghlu) released in film studio "Azerbaijanfilm" in 1958 and dedicated to heroism of the brave scout Mehdi Huseynzade was awarded in most international film festivals as well as translated into 25 languages thus gaining big fame.

Film Na djalnih obalah (producent Tofiq Taghizada, kamera Alisattar Atakişiyev, glasba Gara Garajev, igra Nadir Şaşıqoghlu) je bil posnet v filmskem studiu Azerbaijanfilm leta 1958 in je posvečen pogumnemu izvidniku Mehdiju Husejnzadi Mihajlu. Nagrajen je bil na številnih mednarodnih filmskih festivalih, požel je velik sloves in preveden je v 25 jezikov.

Cəsur kəşfiyyatçı Mehdi Hüseynzadə Mixaylonun qəhrəmanlığından bəhs edən və "Azərbaycanfilm" kino-studiyasında 1958-ci ildə istehsal edilmiş "Uzaq sahillərdə" filmi (rejissor Tofiq Tağızadə, operator Əlisəttar Atakişiyev, bəstəkar Qara Qarayev, baş rolun ifaçısı Nadir Şaşıqoğlu) böyük şöhrət qazanmış, bir çox beynəlxalq festivallarda mükafatlara layiq görülmüş, 25 dilə tərcümə edilmişdir.

When my uncle Mehdi studied in Leningrad I was a little infant. However, he used to greet me in his each letter and had sent his one small photo as a memory personally for me. I have been constantly keeping that photo about me, in my pocket book for 60 years. Babak, an invincible hero who lived and lead struggle in 9th century occupies exceptional position in the history of freedom of Azerbaijan and East, generally of the world. I dedicated my ballet on this hero of my people to my uncle Mehdi Huseynzade who was courageous like Babak.

Aqshin Alizada, people's artist of Azerbaijan

Ko je moj stric Mehdi študiral v Leningradu, sem bil še otrok. Ne glede na to se je v vsakem pismu spomnil name in mi postal v spomin svojo manjšo fotografijo. Skrbno sem jo hranil pri sebi, vseh 60 let sem jo nosil v žepni knjigi. Babak, nepremagljivi junak in upornik, ki je živel v 9. stoletju, ima izjemno mesto v zgodovini osvobodilnega boja Azerbajdžana in Vzhoda. Balet o tem ljudskem junaku sem posvetil svojemu stricu Mehdiju Husejnzadi, ker je bil tako pogumen kot Babak.

Aqshin Alizada, ljudski umetnik iz Azerbajdžana

Dayim Mehdi Leningradda oxuyanda men körpə uşaq olmuşam. Ancaq məktublarında mənə də hər dəfə salam söyləyirdi və kiçik bir şəkilin də arxasını mənim adıma xatirə olaraq göndərmişdi. 60 ildir ki, o şəkil mən cib dəftərimin arasında, dəlm yarımda gəzdirirəm. Azərbaycanın və Şərqlin, ümumilikdə dünya azadlıq hərəkatının tarixində IX əsrdə yaşayıb mübarizə aparmış yenilməz qəhrəman Babəkin müstəsna yeri var. Mən xalqımın o qəhrəman oğlu haqqında bəstələdiyim baletimi elə onun kimi liqlid olan dayim Mehdi Hüseynzadəyə ithaf etmişəm.

Aqshin Əlizadə, Azərbaycanın xalq artisti

From the right: physician Bikaxhanim Alizada, teacher Hurriyyat Azizbayova, sisters of Mehdi Huseynzade and his relatives, prominent Azerbaijani poet Suleyman Rustam (1906–1989).

Though the ways disjoining us are distant,
Though our arms are far from your dear gravestone,
I don't consider you to be a stranger in that remote land.
You are living eternally in the free hearts.

Suleyman Rustam

Z desne: zdravnik Bikaxhanim Alizada, učitelj Hurriyat Azizbayova, sestre Mehdi Husejnzade in njegovi sorodniki, znan azerbajdžanski pesnik Sulejman Rustam (1906–1989).

Čprav so poti, ki nas ločijo, daljne,
Čprav so roke naše daleč stran od nam
ljubega nagrobnika tvojega,
ne vidim v tebi neznanca v daljni deželi tej.
Zmisi večno v srcih svobodnih.

Sulejman Rustam

Şağdan: Mehdi Hüseynzadənin bacıları həkim Bıkəxanim Əlizadə, müəllimə Hürriyyət Əzizbəyova və qohumları, görkəmli Azərbaycan şairi Sulejman Rüstəm (1906–1989).

Sənli bizdən ayıran yollar uzaq olsa da,
Əziz məzar daşından qollar uzaq olsa da,
Məncə deyilsən qarib o qürbət ellərdə sən,
Yaşayrsan əbədi azad könüllərdə sən.

Suleyman Rüstəm

Keep safely this piece of sheet. Once a museum where you get job would purchase it for very high price from your descendants. However I, an ordinary person of today desire to be a classical arts-man of future.

Mehdi, 1938

Skrbno varuj ta list papirja. Nekoč ga bo muzej, v katerem boš zaposlen, drago odkupil od tvojih naslednikov. Čeprav sem danes še povsem običajen človek, si želim v prihodnosti postati velik umetnik.

Mehdi, 1938

Bu bir parça kağızımı möhkəm saxda. Bir zaman işlədiyən muzey onu sənəin nəvə-nəticələrindən bahə qiymətə alar. Çünki bugünün heç olən mən gələcəyin klassik sənətkar olmağa arzusundaıyam.

Mehdi, 1938

Nizami Ganjavi
Museum of Azerbaijan
literature

Rafael Huseynov, author and builder of the exposition plan of museum

Cover: Stanislav Shtatkov

Corrector: Kamala Jafari

Computer design: Kabira Hashimova

Translated into Slovenian: Goriški muzej

Technical editor: Jasarat Gasimov

Paper size: 70x100 1/12

Volume: 4.3

Copies: 1000

Approved for publication: 2.VI.2011

Rafael Husejnov, avtor zasnovne razstave

Naslovnica: Stanislav Štatkov

Lektor: Kamala Jafari

Računalniška obdelava: Kabira Hašimova

Prevod v slovenščino: Goriški muzej

Tehnični urednik: Jasarat Gasimov

Format: 70x100 1/12

Obseg: 4.3

Število izvodov: 1000

Dovoljenje za tisk: 2.VI.2011

Muzeyin ekspozitsiya planinin müəllifi

və qurucusu Rafael Hüseynov

Rəssam: Stanislav Şatkov

Korrektor: Kamala Cəfəri

Kompüter dizayni: Kabira Haşimova

Slovençayə tərcümə: Goriški muzej

Texniki redaktor: Cəsarət Qasimov

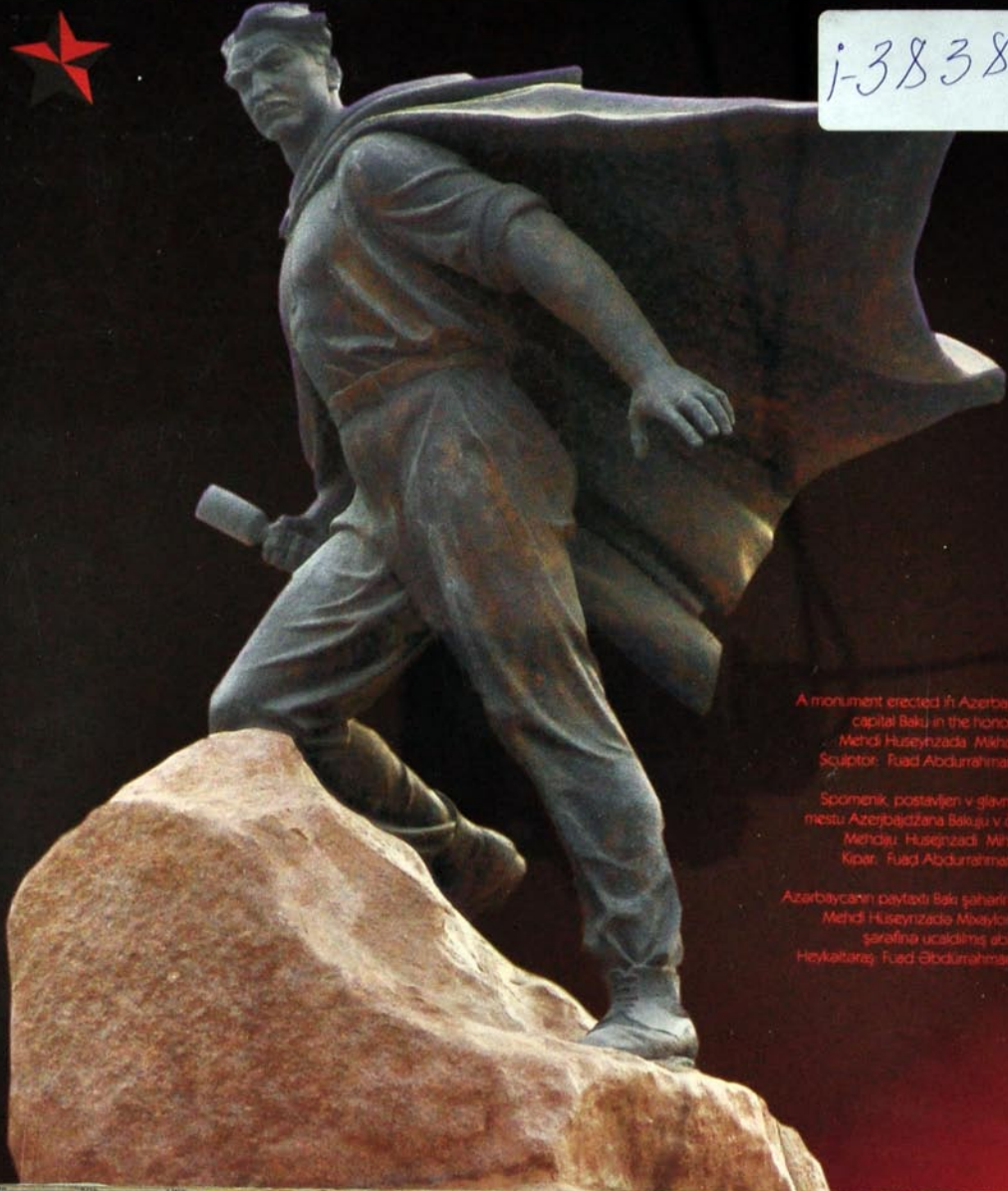
Kağız ölçüsü: 70x100 1/12

Həcmi: 4.3

Tirajı: 1000

Çapa imzalanmış: 2.VI.2011

i-38381

A monument erected in Azerbaijani capital Baku in the honor of Mehdi Huseynzade. Sculptor: Fuad Abdurrahmanov

Spomenik, postavljen v glavni mestu Azerbajdzana Baku v čast Mehdiu Husejnzadi. Mihajlu Kiper. Fuad Abdurrahmanov

Azərbaycanın paytaxtı Bakı şəhərində Mehdi Hüseynzadə Məşayilərinin şərəfinə ucaldılmış abidə. Heykətarası: Fuad Əbdürrəhmanov